

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Darina Bačová
Ľudmila Novak Ducká
Mária Onušková

Projektové vyučovanie
v edukačnom procese

2014

Publikácia bola vydaná a financovaná z prostriedkov ESF
v rámci národného projektu Profesionálny a kariérový rast
pedagogických zamestnancov.
ITMS kód projektu 26120130002
ITMS kód projektu 26140230002

Projektové vyučovanie v edukačnom procese

Darina BAČOVÁ
Ludmila NOVAK DUCKÁ
Mária ONUŠKOVÁ

Bratislava 2014

Názov: **Projektové vyučovanie v edukačnom procese**
Autori: PaedDr. Darina Bačová
Mgr. Ludmila Novak Ducká
PaedDr. Mária Onušková
Recenzenti: PaedDr. Zuzana Duchoňová
Mgr. Andrea Červenková
Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave
Odborná redaktorka: Mgr. Sylvia Laczová
Grafická úprava: Ing. Monika Chovancová
Vydanie: 1.
Rok vydania: 2014
Počet strán: 66
ISBN **978-80-565-0643-1**

OBSAH

Úvod	5
MODUL 1: Podstata a základné pojmy projektového vyučovania	6
1.1 Ciele projektového vyučovania	7
1.2 Začiatky projektového vyučovania	8
1.3 Organizovanie projektového vyučovania	9
1.4 Projektové vyučovanie, projektová metóda	9
1.5 Princípy realizácie projektu	10
MODUL 2: Metodické komponenty projektov	13
2.1 Hodnotenie ústnej prezentácie žiakov v rámci projektu	15
2.2 Ďalšie návrhy na hodnotenie práce žiakov počas realizácie projektu	18
MODUL 3: Návrhy tém a tvorba projektov	22
3.1 Projekt AHOJ	22
3.2 Projekt Naša trieda	29
3.3 Projekt Bratislava v 19. a 20. storočí	32
3.4 Projekt Po stopách autorov naturizmu	41
3.5 Plán projektu Projektové vyučovanie v edukačnom procese	48
3.6 Projekt Generál Milan Rastislav Štefánik	50
MODUL 4: Porovnanie projektového a tradičného vyučovania	63
Záver	64
Zoznam bibliografických odkazov	65

Úvod

Učebný zdroj k vzdelávaciemu programu *Projektové vyučovanie v edukačnom procese* je študijným materiálom pre účastníkov vzdelávacieho programu, pre tých, ktorí sa rozhodli implementovať projektové vyučovanie do edukačného procesu prvýkrát, ale aj pre učiteľov, ktorí si chcú rozšíriť svoje profesijné kompetencie v danej oblasti.

Študijný materiál tvoria štyri kapitoly, obsahovo korešpondujúce so štyrmi modulmi akreditovaného aktualizáčného vzdelávacieho programu *Projektové vyučovanie v edukačnom procese*.

Prvá kapitola vysvetľuje podstatu projektového vyučovania, zameriava sa na základné pojmy súvisiace s danou problematikou. V druhej kapitole uvádzame didaktickú analýzu metodických komponentov projektov, tretia kapitola obsahuje návrhy konkrétnych tém projektov a spracovanie vybraných projektov. Štvrtá kapitola porovnáva projektové vyučovanie s tradičnými postupmi, tematické vyučovanie s projektovým.

Veríme, že učebný zdroj využijú účastníci vzdelávacieho programu, ktorých jeho obsah oslovil, a tiež tí, ktorí sa rozhodli aplikovať niektoré návrhy autorov učebného zdroja do praxe s cieľom skvalitniť svoju prácu.

Autorky

MODUL 1:

Podstata a základné pojmy projektového vyučovania

Učiteľ má v súčasnosti oveľa náročnejšiu úlohu v motivovaní žiaka, keďže už nie je pre neho jediným nositeľom nových informácií. Učiteľ si kladie otázky:

- *Ako motivovať žiaka?*
- *Ako riadiť a usmerňovať edukačný proces tak, aby daná téma zaujala žiakov a oni boli jeho aktívnymi účastníkmi?*
- *Ako prepojiť danú tému so životom, a tak získať pozornosť žiakov?*
- *Ako postupovať tak, aby sme žiaka pripravili na život?*

Učiteľ musí mať na zreteli napredovanie techniky a potreby človeka z hľadiska vzdelávania v čase, keď sa jeho žiak zaradí do pracovného procesu.

Čo je pre žiaka dôležitejšie v súčasnej explózii informácií – vedieť naspamäť množstvo faktografických informácií, alebo vedieť potrebné informácie vyhľadať, spracovať a využiť v praktickom živote?

Jednou z možností ako motivovať súčasného žiaka je *projektové vyučovanie*. Slovo *projekt* je podľa Slovníka cudzích slov latinského pôvodu a označuje návrh na uskutočnenie určitého zámeru spolu s určením spôsobu jeho realizácie.

Žiak chce vedieť, prečo sa učí, aký je cieľ jeho snaženia, ako využije v živote to, čo sa v škole naučil. Už mu nestačia len získané informácie, ktoré si niektorí šikovní žiaci dokážu nájsť na internete skôr, ako učiteľ vysloví určitú informáciu. Žiak potrebuje hľadať a nájsť súvislosti medzi javmi, riešiť problém, vytvoriť konkrétny produkt ako výsledok určitého procesu, vysloviť a zdôvodniť svoj názor, argumentovať, nielen získavať poznatky, ktoré sú súčasťou obsahu učiva, ale rozvíjať svoj osobnostný rozmer, vlastnosti ako samostatnosť, zodpovednosť, cieľavedomosť. Učiteľ vychádza zo skúseností žiakov, ktoré získali napríklad od rodičov, cestovaním, z internetu, filmov a podobne.

1.1 Ciele projektového vyučovania

Prvý modul vzdelávacieho programu *Projektové vyučovanie v edukačnom procese* je zameraný na podstatu a základné pojmy projektového vyučovania. Realizujeme ho využitím čitateľských stratégií, teda ciele vzdelávania sú vzhľadom na účastníkov vzdelávacieho programu zamerané nielen na témy obsahovo súvisiace s projektovým vyučovaním, ale aj na spôsob a postupy, ktorými účastník získava poznatky o projektovom vyučovaní, analyzuje ich a diskutuje o nich. Najmä prácou s textom a využitím čitateľských stratégií v edukačnom procese účastník získava námety ako žiaka aktivizovať a viesť k samostatnosti pri získavaní, triedení a analyzovaní poznatkov a pri realizácii projektového vyučovania v praxi.

Uvádzame postup realizácie čitateľskej stratégie PQ4R, ktorú vyberáme podľa obsahového zamerania a štruktúry textu. Ponechávame anglické názvy jednotlivých krokov čitateľskej stratégie, aby bolo jasne čitateľné označenie čitateľskej stratégie prvými písmenami názvov jednotlivých krokov.

Preview

Ide o rýchle nahliadnutie do textu. Text by mal byť prehľadný a zrozumiteľný, rozdelený na odseky alebo časti s podnadpismi. Učiteľ ho môže s týmto zámerom upraviť tak, aby bolo možné využitím textu čo najefektívnejšie plniť stanovené ciele.

Question

Tvorba otázok k odsekom, resp. k jednotlivým častiam textu. Ak text nie je rozdelený na odseky, najskôr ho rozčleníme, vytvoríme podnadpisy a ďalej s textom pracujeme. Je dôležité, aby podnadpisy boli výstižné a odzrkadľovali podstatu, kľúčové myšlienky odsekov textu. Následne vytvoríme otázky k podnadpisom. Môžeme tvoriť aj viac otázok k odsekom, resp. častiam textu.

Read

Precízne prečítanie textu a odpovede na otázky. V tomto kroku sa môžeme vrátiť k detailom, ktoré nás v úvode realizácie čitateľskej stratégie zaujali. V niektorých prípadoch môže byť stratégia obohatená o ďalší bod v postupe – **reflexiu**.

Reflect

V tejto fáze žiak premýšľa, tvorí príklady a hľadá súvislosti medzi javmi z textu a zároveň vzniká prepojenie medzi poznatkami žiaka získanými v minulosti, ktoré si už osvojil a novými informáciami a poznatkami. V reflexii je čas vrátiť sa k otázkam a zaznamenať si tie, na ktoré sme ešte stále nenašli vyčerpávajúcu odpoveď.

Recite

Predniesť časti textu vlastnými slovami, zamerať sa na kľúčové myšlienky textu – to je štvrtý krok čitateľskej stratégie. Po skončení sa opäť vrátíme k otázkam, ktoré zostali po reflexii nezodpovedané. Ak je to potrebné, vrátíme sa opäť k textu. V závere odporúčame zaradiť text do širších súvislostí. Tento krok je zároveň sebakontrolou žiaka.

Review

Základom poslednej fázy čitateľskej stratégie je zhrnúť najdôležitejšie – kľúčové myšlienky textu. V tomto kroku by sme mali vedieť odpovedať na vytvorené otázky.

(Kolektív autorov: Veľká kniha techník učenia, tréning pamäti a koncentrácie. 2009).

1.2 Začiatky projektového vyučovania

(Dvořáková, Kašová, Tomková 2009)

Myšlienky spojené s projektovým vyučovaním vychádzali z kritiky herbarťovskej školy, ktorá bola modelom vyučovania v Európe a Amerike na konci 19. storočia. V tomto období bol kritizovaný spôsob učenia sa žiaka, jeho pasivity v edukačnom procese. Poznatky žiaka boli teoretické, cieľom bolo, aby si žiak učivo zapamätal, opakoval to, čo učiteľ povedal.

Kopernikovsky obrat do pedagogického myslenia priniesla reformná pedagogika alebo hnutie novej výchovy, uprednostňovali sa metódy zamerané na vlastnú prácu detí, samostatné hľadanie a riešenie problémov (pokusné polia, záhrady, dielne). Základom projektového vyučovania sa stala pragmatická pedagogika J. Dewey a W. H. Kilpatricka, ktorý v r. 1918 napísal ucelenú štúdiu o projektovom vyučovaní.

1.3 Organizovanie projektového vyučovania

Kritika herbartovskej školy bola aj kritikou organizácie vyučovania. Bola tu požiadavka zmeniť usporiadanie vzdelávacieho obsahu tak, aby zodpovedalo životu žiaka a umožnilo mu hlbšie sa ponoriť do učiva. Na začiatku 20. storočia sa viedli diskusie o podobe projektov, o ich zameraní predovšetkým na aktivitu a zodpovednosť žiaka. Významným princípom výberu témy bol vzťah k regiónu, napríklad definovať a analyzovať základné prvky stredoveku – výlet na blízky hrad.

V 20. – 30. rokoch 20. storočia sa za ideálne východiskové situácie projektov považovali také, ktoré vyplynuli z momentálnej situácie v triede – spontánne projekty. Viedli k mimoriadnej aktivite žiakov, ale na druhej strane neuplatňovali v dostatočnej miere systematickosť a postupnosť, preto sa začali viac uplatňovať projekty, ktoré navrhol učiteľ a žiaci ich dotvorili spolu s ním. Hlavným cieľom projektu bolo, aby si žiak úlohu osvojil. K *znovuobjaveniu* projektového vyučovania dochádza v 90. rokoch 20. storočia, podporilo ho aj zavedenie štátnych vzdelávacích programov.

1.4 Projektové vyučovanie, projektová metóda

M. Kubínová (2002) nazerá na projekt ako na typ vzdelávacej stratégie založenej na aktívnom prístupe žiaka k vlastnému učeniu. Projektové vyučovanie umožňuje:

- ✓ napĺňať potreby a záujmy žiaka,
- ✓ rozvíjať schopnosti žiaka,
- ✓ posilňovať sebareguláciu žiaka,
- ✓ realizovať zmenu rolí učiteľa a žiaka,
- ✓ realizovať tímovú spoluprácu,
- ✓ aktualizovať školské podnety,
- ✓ uplatňovať interdisciplinaritu a orientáciu na prezentáciu.

Kratochvílová (2006) uvádza, že pojem projektové vyučovanie je vymedzovaný ako výučba založená na projektovej metóde. Definuje ju ako „*usporiadaný systém činností učiteľa a žiaka, v ktorom dominantnú rolu majú učebné aktivity žiakov a podporujúcu rolu poradenskú činnosť učiteľa, ktorými smerujú spoločne k dosiahnutiu cieľov a zmyslu projektu. Komplexnosť činností vyžaduje využitie rôznych čiastkových metód výučby a rôznych foriem práce*“.

Zormanová (2012) tvrdí, že „*projektová metóda je taká výučbová metóda, v ktorej sú žiaci vedení k samostatnému spracovaniu určitých projektov, čo sú komplexné úlohy či problémy späté so životnou realitou. Charakteristickým znakom projektovej výučby je cieľ, ktorý je predstavovaný určitým konkrétnym výstupom, t. j. výrobkom, praktickým riešením problému atď. Projekty majú často podobu integrovaných tém, využívajú medzipredmetové vzťahy*“.

Turek (2010) zaraďuje projektové vyučovanie medzi moderné koncepcie vyučovacieho procesu a hovorí, že „*projektové vyučovanie je také vyučovanie, v ktorom projektová metóda je hlavnou vyučovacou metódou*“.

1.5 Princípy realizácie projektu

Realizácia projektového vyučovania vychádza z určitých princípov. Uvádzame princípy podľa autoriek Kosovej a Kasíkovej využitím čitateľskej stratégie *Porovnaj a rozlíš*.

Princípy realizácie projektu podľa Kosovej (1995/96):

1. pri výbere témy projektu je potrebné prihliadať na potreby a záujmy žiakov, žiaci majú mať vplyv na výber a špecifikáciu témy projektu,
2. projekt má súvisieť aj s mimoškolskou skúsenosťou žiakov, vychádzať zo zážitkov žiakov, má otvoriť školu širšiemu okoliu, spoločenstvu, ale aj osobnej situácii žiaka a riešeniu jeho problémov. Mal by byť mostom medzi školou a životom, nie iba zdanlivou, fiktívnou, umelou realitou pre predpísané učivo,

3. predpokladom projektového vyučovania je zainteresovanosť žiakov, ich záujem, vnútorná motivácia,
4. projekty by mali umožňovať interdisciplinárny prístup, komplexný pohľad na skutočný svet, mali by prekračovať rámec jednotlivých vyučovacích predmetov,
5. projekty by mali riešiť žiaci v skupinách, v kooperatívnom vyučovaní,
6. projekty majú viesť ku konkrétnym výsledkom a na ich základe si žiaci majú osvojiť príslušné vedomosti, zručnosti, postoje príp. kvalifikáciu, ale aj z riešenia vyplývajúcu odmenu.

Princípy projektového vyučovania podľa Kasíkovej (1993):

1. potreby a záujmy žiakov – uspokojovanie potreby aktivity, nových skúseností, potreby vlastnej zodpovednosti, sebarealizácie a vlastných záujmov, čo zabezpečuje motiváciu žiaka,
2. aktuálna téma – otvorenie školy širšiemu okoliu, spoločenstvu, ale aj osobnej situácii žiaka a riešeniu jeho problémov,
3. interdisciplinarita – ponúka celistvé poznanie,
4. sebaregulácia pri učení – žiak plánuje, realizuje a hodnotí svoj projekt, učí sa učiť,
5. orientácia na produkt – práca na projekte prináša produkt, a tým potvrdzuje zmysel učenia, vyžaduje dokumentáciu priebehu a výsledkov, ich prezentáciu v škole a mimo nej,
6. skupinová realizácia – prepojenie činnosti žiakov v zmysluplnej tímovej práci, učí spolupracovať,
7. spoločenská relevantnosť – je mostom, ktorý spája školu so životom okolia a spoločnosti.

Úlohy:

- A. Porovnajcie princípy projektového vyučovania (PV) podľa Kosovej a podľa Kasíkovej.
- B. Využite čitateľskú stratégiu *Porovnaj a rozlíš* na grafické znázornenie podobností a odlišností v sumarizácii princípov PV oboch autoriek. Použite tabuľku vytvorenú na základe Vennovho diagramu.

Princípy – Kosová (1995/96)	Spoločné princípy	Princípy – Kasíková (1993)

C. Diskutujte o rozdieloch vo vyjadreniach jednotlivých autoriek.

D. Vyberte 3 princípy, ktoré sú pre vás najdôležitejšie pri realizácii projektu.
Svoje tvrdenie odôvodnite.

MODUL 2: Metodické komponenty projektov

Počas realizácie vzdelávacieho programu učitelia pracujú s navrhovanými materiálmi interaktívnymi metódami. Existuje niekoľko názorov na konkrétnu štruktúru projektu v pedagogickej oblasti. Uvádzame jednu z nich, ktorá má slúžiť učiteľovi ako návrh, ktorý môže dopĺňať a obmieňať podľa vlastného názoru a potrieb konkrétneho projektu.

Návrh osnovy na spracovanie projektu

1. Téma, cieľ
2. Motivácia
3. Druh projektu
4. Plán, časový rámec
5. Úlohy
6. Mapovanie, triedenie informácií
7. Riešenie, realizácia úloh, výstupy
8. Produkt
9. Vyhodnotenie projektu z pohľadu učiteľa
10. Vyhodnotenie projektu z pohľadu žiaka

Tabuľka zameraná na úvodné informácie o projekte môže poslúžiť aj v motivácii žiakov pri získavaní žiakov na realizáciu projektu.

Úlohy:

- A. Vyplníte tabuľku T1 *Úvodné informácie o projekte*.
- B. Porovnajte svoje informácie s informáciami, ktoré uviedol v tabuľke váš kolega.
- C. Odôvodnite výber témy projektu v súvislosti so ŠVP.
- D. Diskutujte v skupine o navrhnutých motiváciách žiakov.
- E. Zdôvodnite vami navrhované trvanie projektu.

- F. Vysvetlite súvislosti medzi témou projektu a motiváciou žiakov.
- G. Analyzujte formuláciu cieľov projektu, akceptujte Bloomovu taxonómiu cieľov.

T1 Úvodné informácie o projekte

Téma	
Cieľ	
Motivácia	
Druh projektu	
Trvanie projektu	

Úlohy:

- A. Navrhните 3 – 5 úloh projektu na základe informácií z predchádzajúcej tabuľky.
- B. Formulujte ciele jednotlivých úloh a zapíšte ich do tabuľky T2.
- C. Zapíšte do tabuľky T2 výstupy aktivít a navrhните plán ich časovej realizácie.

T2 Realizácia a časový rámec projektu

Časový rámec	Aktivita, úloha	Cieľ	Výstup

Výsledkom projektu je produkt, napríklad produktom projektu je webová stránka, ktorú žiaci vytvoria na základe splnenia čiastkových úloh uvedených v tabuľke T2.

T3 Produkt a vyhodnotenie projektu

Produkt projektu – v súvislosti s cieľom tvorby	
Produkt projektu – požiadavky na produkt projektu, napr. na tvorbu webovej stránky	
Vyhodnotenie projektu z pohľadu učiteľa	
Vyhodnotenie projektu z pohľadu žiaka	

V tejto časti uvádzame návrhy na vyhodnotenie realizácie projektu. Prvý formulár je určený na sebahodnotenie práce študenta počas vlastnej realizácie úloh v rámci daného projektu.

2.1 Hodnotenie ústnej prezentácie žiakov v rámci projektu

Keďže ústna prezentácia skupinovej práce žiakov patrí medzi často využívané aktivity, uvádzame kritériá jej úspešnosti. Pri prvom kritériu uvádzame aj indikátory. Pri hodnotení v praxi odporúčame učiteľom zamerať sa na 2 – 3 kritériá pre detailnejšie sledovanie.

Kritériá úspešnosti:

- ✓ spolupráca pri prezentácii
- ✓ vecnosť
- ✓ úplnosť
- ✓ štruktúrovanosť prejavu
- ✓ použitie terminológie
- ✓ zohľadnenie odbornosti poslucháčov
- ✓ zohľadnenie rôznych spôsobov vnímania u poslucháčov
- ✓ plynulosť prejavu
- ✓ spisovnosť
- ✓ neverbálne zložky prejavu
- ✓ samostatnosť prejavu

- ✓ verbálna interakcia s poslucháčmi
- ✓ dynamika prejavu
- ✓ časový limit

Úloha:

Preštudujte si tab. T4 zameranú na hodnotenie ústnej prezentácie práce skupiny a na základe indikátorov uvedených pri kritériu spolupráce vytvorte indikátory v ďalších 3 kritériách. Môžete pracovať v skupinách, vo dvojiciach.

T4 Hodnotenie ústnej prezentácie skupiny

Spojenie kritérií úspešnosti s indikátormi na ústnu prezentáciu práce skupiny

Kritérium: spolupráca pri prezentácii
1. Žiaci si rozdelili úlohy v skupine, dohodli si postup pri prezentácii. Každý žiak dostal úlohu. Prezentácia skupiny tvorí jeden celok. Žiaci odhadli primeranú mieru improvizácie.
2. Žiaci sa príliš pridržali dohodnutého postupu alebo improvizovali viac, ako je užitočné na plnenie cieľa zadanej úlohy. Zmeny dohodnutých postupov im spôsobili problémy v organizácii práce.
3. Žiaci sa na spoločnom postupe práce v skupine nedohodli. Za celú skupinu hovoril len jeden alebo viacerí, skákali si do reči a nerešpektovali pravidlá slušnosti. Niektoré informácie zazneli viackrát, iné žiaci pri prezentovaní neuviedli.
Kritérium: vecnosť
1.
2.
3.
Kritérium: úplnosť
1.
2.
3.
Kritérium: štruktúrovanosť prejavu
1.
2.
3.
Kritérium: použitie terminológie
1.
2.
3.

Kritérium: zohľadnenie odbornosti poslucháčov
1.
2.
3.
Kritérium: zohľadnenie rôznych spôsobov vnímania poslucháčov
1.
2.
3.
Kritérium: plynulosť prejavu
1.
2.
3.
Kritérium: spisovnosť
1.
2.
3.
Kritérium: neverbálne zložky prejavu
1.
2.
3.
Kritérium: samostatnosť prejavu
1.
2.
3.
Kritérium: verbálna interakcia s poslucháčmi
1.
2.
3.
Kritérium: dynamika prejavu
1.
2.
3.
Kritérium: časový limit
1.
2.
3.

(Spracované podľa: Košťálová, H., Miková,Š., Stang, J., 2012, s. 82-85)

2.2 Ďalšie návrhy na hodnotenie práce žiakov počas realizácie projektu

Uvádzame návrhy na hodnotenie práce v projekte od H. Hanuliakovej (2013).

Úlohy:

- A. Navrhňte 2 zmeny v tab. T5 v oblasti kritérií hodnotenia alebo doplnenie navrhovaného hodnotenia. Navrhované zmeny, doplnenie odôvodnite.
- B. Diskutujte o využití navrhovaných tabuliek pri hodnotení projektov v praxi.
- C. Uveďte klady a zápory navrhovaného hodnotenia.

T5 Hodnotenie projektu

Kritériá hodnotenia	Max. počet bodov	Pridelený počet bodov
1. Individuálna práca na projekte:		
a) hľadanie a spracovanie materiálov	4 body	
b) fotodokumentácia, praktické spracovanie úlohy	4 body	
c) vhodný výber materiálov	2 body	
d) použitie informačno-komunikačných technológií	4 body	
2. Aktívna spoluúčasť na tvorbe projektu:		
a) zapájanie sa do tímovej práce	2 body	
b) kreativita	2 body	
c) konzultácia	4 body	
3. Tímová práca a prezentácia:		
a) forma spracovania projektu	2 body	
b) kvalita a množstvo spracovaného materiálu	2 body	
c) prezentácia projektu, obhajoba	3 body	
d) praktická ukážka	3 body	
4. Hodnotenie prác žiakmi		
a) hodnotenie celkového množstva vynaloženej práce	3 body	
5. Klasifikácia		
a) počet bodov spolu	35 bodov	
b) známka		

Úlohy:

Navrhňte 2 zmeny v tab. T6 alebo jej doplnenie v oblasti kritérií hodnotenia. Svoje navrhované zmeny, doplnenie odôvodnite.

T6 Hodnotenie projektu

Kritériá hodnotenia	Max. počet bodov	Pridelený počet bodov
Odbornosť prezentácie (porozumeli žiaci a učiteľ, čo vysvetľujú, naučili sa niečo?)	7 bodov	
Vystupovanie (istota prejavu, nečítali, rozprávali spamäti)	4 body	
Zaujímavosť prezentácie, použitie informačno-komunikačných technológií (publikum sa nenudilo)	7 bodov	
Použitie názorných pomôcok (obrázkov, grafov, ukážok, ..., ktoré viedli k pochopeniu)	7 bodov	
Komunikácia s publikom (vnímali vás, sledovali, či stíhate, rozumiete?...)	5 bodov	
Vedeli odpovedať na otázky	5 bodov	
Klasifikácia		
Počet bodov spolu	35 bodov	
Známka		

Úlohy:

- Použili by ste tento formulár ako súčasť hodnotenia vášho projektu? Svoj názor podporte tromi argumentmi.
- Svoje odpovede zakrúžkujte v škále od 1 do 5, pričom 1 znamená najnižšie bodovanie, napr. najnižšia schopnosť zorganizovať si prácu, 5 najvyššie bodovanie, žiak sa hodnotí ako veľmi schopný v danej oblasti.

T7 Formulár sebahodnotiaceho listu (pre žiaka)

Som schopný (schopná)	bodovanie
Vyhľadať zdroje na získanie informácií	1 2 3 4 5
Prečítať informácie a porozumieť im, zhrnúť ich vlastnými slovami	1 2 3 4 5
Byť samostatný – vedieť aký materiál použiť, ako splniť úlohu, ako začať	1 2 3 4 5
Rešpektovať termíny	1 2 3 4 5
Zorganizovať si prácu, udržiavať poriadok	1 2 3 4 5
Pomôcť svojim spolužiakom, spolupracovať s nimi	1 2 3 4 5
Byť vytrvalý pri plnení úloh	1 2 3 4 5
Dávať si nové výzvy	1 2 3 4 5
Pracovať tak, aby som rešpektoval prácu druhých	1 2 3 4 5
Hovoriť jasne, zrozumiteľne a nahlas tak, aby všetci rozumeli	1 2 3 4 5
Využiť v rámci svojej prezentácie dokumenty, fotografie, video a pod.	1 2 3 4 5
Odpovedať na položené otázky	1 2 3 4 5
Vysvetliť svoje postupy pri práci	1 2 3 4 5

(Sprac. podľa: D. Stodeurová: *École Ouverte*. In Dvořáková, Kašová, Tomková 2009)

Práca v skupine

Vyplnením tabuľky T8 – hodnotiaci hárok získame prehľad o realizácii skupinovej práce počas projektu.

Po dôslednom vyhodnotení údajov vyhodnotíme prácu žiakov a dané informácie môžu byť podnetom k skvalitneniu našej práce.

Úlohy:

Doplňte do tabuľky T8 tri kritériá, ktoré použijete pri hodnotení skupinovej práce vášho projektu.

T8 Hodnotiaci hárok – práca v skupine

Kritérium	stále	často	niekedy	výnimočne
Diskutoval som v skupine				
Počúval som druhých				
Vracal som skupinu k téme				
Ponúkal som vlastné nápady				
Premýšľal som vážne o nápadoch druhých				
Vyjadroval som ocenenie práce druhých				
Kritizoval som nápady, nie ich autorov				

(Spracované podľa: Košťálová, H., Miková, Š., Stang, J. 2012)

MODUL 3:

Návrhy tém a tvorba projektov

3.1 Projekt č.1

AHOJ – Ako hodnotne jestvovať – literárne dielo Lakomec

Anotácia

Dielo *Lakomec* vnímané ako umelecké dielo zasadené do historických súvislostí a viažuce sa ku konkrétnemu miestu je výborným námetom na to, aby sme ho sprístupnili žiakom s hlbším pedagogickým zámerom, s dôrazom nielen na odborné poznatky z literárnej teórie, histórie a kritiky, ale aj s dôrazom na osobnostný a sociálny rozvoj žiaka strednej školy aj vzhľadom na to, že je súčasťou skupiny diel určených na povinné čítanie. Zároveň vychádzame z faktu, že z obsahovej stránky je dielo výborným námetom na realizáciu aktivít zameraných na sociálny a osobnostný rozvoj žiaka.

Obsahová náplň projektu je v súlade so ŠVP ISCED 3.

Hlavný cieľ

- Vytvoriť webstránku na základe výstupov z realizácie čiastkových úloh projektu.
- Samostatne a zodpovedne organizovať prácu počas realizácie projektu.
- Spolupracovať so spolužiakmi pri riešení úloh projektu.

Čiastkové ciele projektu

1. Vyjadriť písomne svoj vzťah k divadlu. Analyzovať vyjadrené očakávania ústne v rámci skupiny.
2. Vytvoriť súbor informačných materiálov, ktoré budú východiskom pri tvorbe ďalších aktivít.
3. Vytvoriť tabuľku pod názvom: Výhody a nevýhody čítania dramatického diela v porovnaní s divadelným predstavením.

4. Vytvoriť plagát – štruktúra postáv v diele *Lakomec*.
  5. Vytvoriť súbor informácií o klasicizme v súvislosti s dielom *Lakomec* (10 viet v bodoch).
  6. Vytvoriť súbor zaujímavých informácií o Molièrovi (list A2 – 10 – 15 jednotlivých informácií).
  7. Vytvoriť plagát – 5 zaujímavostí o Molièrovi.
  8. Vytvoriť plagát – pozvánku na predstavenie *Lakomec*.
  9. Vytvoriť súbor informácií o rozvoji divadla v období Molièrovho života (list A2 – 10 – 15 jednotlivých informácií).
  10. Vytvoriť anketu o význame divadla pre formovanie osobnosti človeka.
  11. Vyhodnotiť realizovanú anketu.
  12. Porovnať hierarchiu hodnôt Harpagona a Valéra v diele *Lakomec*.
  13. Vyjadriť svoj názor na konanie 5 postáv v diele *Lakomec* (podľa výberu žiakov).
  14. Odôvodniť súbor názorov na konanie postáv v diele *Lakomec* a zapísať (list A2).
  15. Vybrať ukážku z literárneho diela *Lakomec* a vytvoriť rolovú hru.
- Zámerom uvedeného projektu je v súvislosti s požiadavkami predmetu slovenský jazyk a literatúra v rámci ŠVP – literárna zložka rozvíjať osobnostnú a sociálnu stránku osobnosti žiaka (hodnoty, vyjadrenie vlastného názoru, spolupráca).

Realizácia a časový rámeč projektu

Časový rámeč	1 vyučovacia hodina
Aktivita, úloha	Očakávania žiakov – žiaci sa vyjadrujú spontánnym dokončením nasledovných začatých viet: Divadlo pre mňa znamená ... Po návšteve divadelného predstavenia som si uvedomil, že ... Divadelné predstavenie som navštívil preto, že ... Žiaci spontánne dokončujú začaté vety a vyjadrujú tak svoj vzťah k divadlu.
Cieľ	Vyjadriť písomne svoj vzťah k divadlu. Analyzovať vyjadrené očakávania ústne v rámci skupiny.
Výstup	Zoznam očakávaní spracovať písomne a vystaviť v triede.

Motivácia

Sledovanie DVD (inscenácia divadelnej hry *Lakomec* v SND), návšteva ľubovoľného aktuálneho divadelného predstavenia spojená s krátkou prehliadkou zákulisia divadla (môžeme doplniť besedu s režisérom, príp. hercom – podľa aktuálnych možností).

Časový rámec	3 + 1 hodina
Aktivita, úloha	Žiaci navštívia divadelné predstavenie <i>Lakomec</i> alebo sledujú DVD záznam z divadelného predstavenia.
Cieľ	Vytvoriť 8 – 10 výstižných viet o lakomstve človeka a jeho vplyve na vzťah človeka k svojim blízkym na základe diela <i>Lakomec</i> .
Výstup	Každá skupina napíše prejav (8 – 10 výstižných viet – formát A4) na tému lakomstvo ako črta osobnosti človeka. Z výstupov jednotlivých skupín vytvoríme plagát, ktorý môžeme využívať počas realizácie projektu.

Mapovanie a triedenie informácií

- Prečítať dielo *Lakomec* a zapísať si rozbor diela so zameraním na konflikty jednotlivých postáv, hierarchiu hodnôt v živote a medziľudské vzťahy.
- Snažiť sa vystihnúť podstatu riešenia problému Harpagona, ale aj prístup mladých ľudí (jeho detí a ich partnerov) k uvedenému problému.
- Získať informácie z rôznych zdrojov na danú tému.

Časový rámec	2 týždne – priebežne
Aktivita, úloha	Mapovanie a triedenie informácií získaných z rôznych odborných zdrojov a beletristickej literatúry – vlastného diela <i>Lakomec</i> .
Cieľ	Vytvoriť súbor informačných materiálov, ktoré budú východiskom pri realizácii ďalších aktivít.
Výstup	Súbor materiálov – témy: 1. Zaujímavosti zo života Molièra 2. Divadlo v období klasicizmu v Paríži 3. Charakteristika postáv v diele <i>Lakomec</i> 4. Význam divadla v živote človeka 5. Analýza literárneho diela <i>Lakomec</i> a jeho aktualizácia

Riešenie problému

Práca v skupinách a realizácia aktivity hranie rolí. Žiaci dostanú zadania vopred elektronickou poštou, aby si mohli pripraviť materiály, ktoré budú počas riešenia úloh využívať.

Práca v skupinách je realizovaná jeden deň v rámci školského vyučovania

Projekt je možné realizovať aj ako triedny projekt pre žiakov druhého ročníka, ktorí svoj produkt projektu prezentujú svojim spolužiakom z 1. ročníka a tiež rodičom.

V každej triede pôsobí ako facilitátor jeden učiteľ, na jednotlivých stanovištiach žiaci plnia nasledovné skupinové úlohy:

1. stanovište

Časový rámeč	2 vyučovacie hodiny
Aktivita, úloha	Zapísať stručne do tabuľky výhody a nevýhody čítania dramatického diela, výhody a nevýhody sledovania divadelného predstavenia. Vytvoriť štruktúru postáv diela <i>Lakomec</i> , zohľadniť vzťahy medzi postavami v diele na základe vlastného čítania. Vymenovať (na základe vopred získaných informácií) 7 – 10 znakov klasicizmu ako literárneho smeru, charakterizovať uvedené znaky.
Cieľ	Vytvoriť: <ul style="list-style-type: none"> • tabuľku Výhody a nevýhody čítania dramatického diela v porovnaní s divadelným predstavením, • plagát – štruktúra postáv v diele <i>Lakomec</i>, • súbor informácií o klasicizme v súvislosti s dielom <i>Lakomec</i> (10 viet v bodoch).
Výstupy	Tabuľka, plagát, klasicizmus – súbor informácií (list A2).

2. stanovište

Časový rámeč	1 vyučovacia hodina
Aktivita, úloha	Vysvetliť na základe získaných informácií o Molièrovi, v akej oblasti rozvoja osobnosti posúvajú tieto hry človeka (5 – 7 viet). Vybrať 5 zaujímavých informácií pre spolužiakov o Molièrovi. Vytvoriť plagát – pozvánku na divadelné predstavenie <i>Lakomec</i> .
Cieľ	Vytvoriť: <ul style="list-style-type: none"> • súbor zaujímavých informácií o Molièrovi (list A2), • plagát – 5 zaujímavostí o Molièrovi, • plagát – pozvánku na predstavenie <i>Lakomec</i>.
Výstupy	Plagát – zaujímavosti o Molièrovi, pozvánka.

3. stanovište

Časový rámeč	1 vyučovacia hodina
Aktivita, úloha	Na základe získaných informácií o rozvoji divadla v časoch Molierovho života vytvorte plagát, kde uvediete 5 zaujímavých informácií pre svojich spolužiakov na danú tému. Vytvorte krátku anketu (5 položiek) – význam národného divadla (ND) pre človeka. Vyplňte vytvorené anketové lístky. Vyhodnoťte anketu (5 položiek) – význam ND pre človeka.
Cieľ	Vytvoriť: <ul style="list-style-type: none"> • súbor informácií o rozvoji divadla v období Molièrovho života (list A2), • anketu o význame divadla pre formovanie osobnosti človeka, vyplniť vytvorené anketové lístky, • vyhodnotiť realizovanú anketu.
Výstupy	List A2 – divadlo v období života Molièra, anketa, vyhodnotenie ankety.

4. stanovište

Časový rámeč	2 vyučovacie hodiny
Aktivita, úloha	<p>Porovnajtie hierarchiu hodnôt Lakomca a Valéra (uvedte, ktoré 3 hodnoty sú v ich živote najdôležitejšie).</p> <p>Vyjadrite svoj názor (5 – 10 viet) na riešenie konfliktu medzi Harpagonom a mladými ľuďmi vystupujúcimi v diele.</p> <p>Odôvodnite svoje názory na riešenie konfliktu medzi Harpagonom a mladými ľuďmi vystupujúcimi v diele.</p>
Cieľ	<p>Porovnať hierarchiu hodnôt Harpagona a Valéra v diele <i>Lakomec</i>.</p> <p>Vyjadriť svoj názor na konanie 5 postáv v diele <i>Lakomec</i> (postavy podľa výberu žiakov).</p> <p>Odôvodniť súbor názorov členov skupiny na konanie postáv v diele <i>Lakomec</i> a zapísať ich papier formátu A2.</p>
Výstupy	<p>Hierarchia hodnôt, súbor názorov členov skupiny na konanie postáv v diele <i>Lakomec</i> a ich zoznam na papieri formátu A2.</p>

Realizácia aktivity hranie rolí

Keď sa žiaci po realizácii úloh na 4 stanovištiach vrátia opäť na svoje miesto v triede, nasleduje spoločná úloha pre všetkých – hranie rolí.

Časový rámeč	3 vyučovacie hodiny
Aktivita, úloha	<p>Žiaci majú k dispozícii text hry aj vopred vybrané ukážky. Ich úlohou je vytvoriť skupinky, ktoré už nemusia mať rovnaký počet žiakov a zahrať určitú časť z divadelnej hry.</p> <p>Spetrením je, ak si žiaci zabezpečia dobové kostýmy podľa námetov z literatúry.</p> <p>Každá trieda si vyberie najlepšiu scénu, ktorú predvedú vybraní žiaci trojčlennej komisii učiteľov a tá v rámci súťaže o najlepšiu rolovú hru z diela <i>Lakomec</i> túto úlohu vyhodnotí.</p>
Cieľ	<p>Vybrať ukážku z literárneho diela <i>Lakomec</i> a vytvoriť rolovú hru.</p>
Výstupy	<p>Rolová hra na základe vybraného textu realizovaná žiakmi (10 – 15 minút – časový rozsah rolovej hry).</p>

Produkt projektu – stránky a jeho prezentácia spolužiakom a rodičom

čas	aktivita	cieľ	produkt
1 týždeň priebežne	tvorba štruktúry webovej stránky <i>Téma: Literárne dielo Lakomec a jeho odkaz súčasnému človeku 21. storočia</i>	vytvoriť štruktúru webovej stránky <i>Téma: Literárne dielo Lakomec a jeho odkaz súčasnému človeku 21. storočia</i>	štruktúra webovej stránky <i>Téma: Literárne dielo Lakomec a jeho odkaz súčasnému človeku 21. storočia</i>
1 týždeň priebežne	tvorba webstránky <i>Téma: Literárne dielo Lakomec a jeho odkaz súčasnému človeku 21. storočia</i>	vytvoriť webstránku <i>Téma: Literárne dielo Lakomec a jeho odkaz súčasnému človeku 21. storočia</i>	webová stránka <i>Téma: Literárne dielo Lakomec a jeho odkaz súčasnému človeku 21. storočia</i>
2 hodiny	prezentovanie webovej stránky spolužiakom (žiakom 1. ročníka SŠ) <i>Téma: Literárne dielo Lakomec a jeho odkaz súčasnému človeku 21. storočia</i>	prezentovať webovú stránku spolužiakom (žiakom 1. ročníka SŠ) <i>Téma: Literárne dielo Lakomec a jeho odkaz súčasnému človeku 21. storočia</i>	Prezentácia webovej stránky spolužiakom (žiakom 1. ročníka SŠ) <i>Téma: Literárne dielo Lakomec a jeho odkaz súčasnému človeku 21. storočia</i>
2 hodiny	prezentovanie webovej stránky rodičom žiakov <i>Téma: Literárne dielo Lakomec a jeho odkaz súčasnému človeku 21. storočia</i>	prezentovať webovú stránku rodičom žiakov <i>Téma: Literárne dielo Lakomec a jeho odkaz súčasnému človeku 21. storočia</i>	prezentácia webovej stránky rodičom žiakov <i>Téma: Literárne dielo Lakomec a jeho odkaz súčasnému človeku 21. storočia</i>

Hodnotenie projektu

Kritériá hodnotenia boli podrobne rozpracované (pripravila predmetová komisia; ďalej PK). Žiaci sú o nich informovaní na začiatku realizácie projektu. Podnety na hodnotenie projektu, ktoré sú súčasťou tohto učebného zdroja sú len námetom, ktorý učiteľ mení a dopĺňa podľa vlastného názoru a cieľa projektu. Pri spracovaní výstupov jednotlivých aktivít, ale aj pri spracovaní produktu projektu odporúčame učiteľom, aby pripomenuli žiakom akceptovanie autorských práv a dôsledné citovanie použitých odborných prameňov.

Reflexia

- ✓ Splnil projekt moje očakávania, ktoré som mal na začiatku projektu?
- ✓ Čo bolo mojím najväčším úspechom počas projektu?
- ✓ Čo sa mi počas projektu nepodarilo splniť, čo bolo problematické?
- ✓ Ako by si charakterizoval projekt dvoma slovami?
- ✓ Prečo by si sa chcel/nechcel zapojiť do ďalšieho projektu?
- ✓ Ako si sa cítil počas realizácie projektu? Pomenuj 3 svoje pocity.

3.2 Projekt č. 2

Projektové vyučovanie v 5. ročníku ZŠ – Naša trieda

Anotácia

Pre deti sú zaujímavé činnosti, počas ktorých spolupracujú a zároveň sa učia a spájajú poznatky z rôznych oblastí života do jedného celku. Zámerom projektu je vytvoriť kalendár, na základe ktorého deti hľadajú súvislosti medzi činnosťou ľudí a ročnými obdobiami, časovými úsekmi roka, kalendár zároveň odráža život triedy, záznamy smerujú k zlepšeniu vzťahov v triede. Uvádzame návrh projektu, ktorý môže byť východiskom na realizáciu diskusie účastníkov vzdelávacieho programu na tému *Tvorba projektov*.

📖 Úlohy:

- A. Doplňte afektívne ciele projektu.
- B. Doplňte psychomotorické ciele projektu.
- C. Zosúlajte tému a obsah projektu s obsahom pedagogických dokumentov.
- D. Uveďte aktivity projektu, ktoré súvisia s plnením kognitívnych cieľov.
- E. Uveďte aktivity projektu, ktoré súvisia s plnením afektívnych cieľov.
- F. Navrhните zoznam detailov, ktoré by mali obsahovať listy kalendára.
- G. Vytvorte 2 aktivity zamerané na hodnotenie projektu žiakmi.
- H. Vytvorte 2 aktivity zamerané na prezentáciu projektu rodičom.
- I. Doplňte údaje, ktoré podľa vás v projekte chýbajú.
- J. Uveďte 3 pozitívne stránky projektu z hľadiska jeho obsahu. Svoj názor odôvodnite.

Úvodné informácie o projekte

Téma	Rok 2013 v našej triede
Cieľ	Kognitívne ciele: <ul style="list-style-type: none"> • charakterizovať pojmy označujúce časový úsek roka – deň, týždeň, mesiac, • charakterizovať ročné obdobia, • vyjadriť vzťahy medzi javmi ročných období.
Ročník	5.ročník ZŠ
Pedagogické dokumenty	
Motivácia	Žiaci si prezerajú rôzne druhy kalendárov (záhradkársky, cestovateľský, o prírode...), ktoré si priniesli do triedy a spoločne s učiteľom diskutujú o tom, na čo bude ich kalendár v triede slúžiť – záznamy o prácach v jednotlivých ročných obdobiach, o počasí v jednotlivých mesiacoch, ročných obdobiach, vtipné záznamy a príhody zo života triedy, obrázky – estetické, zábavné, patróni mesiaca – žiaci z triedy, ich úloha, diskusia o užitočnosti kalendárov.
Druh projektu	krátkodobý
Trvanie projektu	1 – 2 týždne
Mapovanie, triedenie informácií	<p>Žiaci pracujú s pripravenými materiálmi a hľadajú informácie na internete.</p> <p>Obsahové zameranie materiálov pre žiakov: materiály o ročných obdobiach, mesiacoch, týždňoch, dňoch, ... materiály o živote v prírode, o počasí...</p> <p>Knihy básní a krátkych príbehov.</p> <p>Žiaci majú k dispozícii počítač, na internete vyhľadávajú informácie, napr. grafy, ktoré znázorňujú dĺžku slnečného svitu, priemernú teplotu v rôznych obdobiach roka (to môže byť námetom na ďalší projekt).</p> <p><i>Téma:</i> Žiaci zistia a zapíšu dátumy narodenia spolužiakov v triede.</p>

Realizácia a časový rámec projektu

Časový rámec	Aktivita, úloha	Cieľ	Výstup
2 hodiny	č. 1 <i>Domáca úloha:</i> Žiaci prinesú podklady na tvorbu kalendára – staré kalendáre rôzneho zamerania, knihy básní a príbehov, zoznam webových stránok, ktoré môžu byť podnetom na tvorbu kalendára. Na základe materiálov žiaci vytvoria pojmovú mapu.	charakterizovať pojmy deň, týždeň, mesiac, rok, ročné obdobie vytvoriť pojmovú mapu na tému <i>Kalendár</i>	pojmová mapa – súbor pojmov a ich charakteristika
2 hodiny	č. 2 – Žiaci sú rozdelení do 4 skupín a na základe použitia informačných materiálov a internetu navrhnu zoznam detailov, ktoré by mali obsahovať listy kalendára.	vybrať druh informácií, ktoré by mali obsahovať jednotlivé listy kalendára	zoznam informácií – názov jednotlivých častí kalendára
3 hodiny – skupinová práca	č. 3 – Žiaci sú rozdelení do 4 skupín a každá skupina vytvorí 3 strany kalendára prislúchajúce 3 mesiacom v roku – podľa zoznamu z predchádzajúcej úlohy.	vytvoriť kalendár	kalendár
2 hodiny	č. 4 – rotujúci prehľad	zhodnotiť prácu skupín – pripravené strany kalendára	tabuľka – hodnotenie práce skupín, napr. bodové ohodnotenie (pozri hodnotenie ako inšpiráciu v iných projektoch učebného zdroja)

Produkt a vyhodnotenie projektu

Produkt projektu (opis) – kalendár:

- grafický záznam dní, týždňov, mesiacov, ročných období – slúži na orientáciu žiaka v časových úsekoch roka; pomáha mu charakterizovať pojmy označujúce časový úsek,
- zaznamenať činnosti človeka v jednotlivých ročných obdobiach, počasie a príroda v jednotlivých mesiacoch, ročných obdobiach,
- zaznamenať spoločné zážitky, vzťahy v triede, dôležité učebné pokroky triedy...

Produkt projektu (cieľ tvorby) – kalendár pre našu triedu:

- vyhodnotenie projektu z pohľadu učiteľa,
- vyhodnotenie projektu z pohľadu žiaka,
- prezentácia vytvoreného produktu rodičom a spolužiakom.

3.3 Projekt č. 3

Projekt Bratislava v 19. a 20. storočí

Anotácia

Bratislava – významné mesto Uhorska a neskôr Československej republiky bolo od svojho vzniku súčasťou historických udalostí, ktoré zmietali uhorskú krajinu. Bratislava ako hlavné mesto Slovenskej republiky ponúka veľa námetov na implementovanie projektového vyučovania do edukačného procesu. Téma *Bratislava v 19. a 20. storočí* je projektom s hlbším pedagogickým zámerom, s dôrazom nielen na historické poznatky, ale sústreďuje sa aj odborné poznatky z architektúry, literárnej teórie, hospodárstva rozvíja u žiakov kladný vzťah k svojmu regiónu a jeho histórii. Zároveň je téma z obsahovej stránky vhodným námetom na realizáciu aktivít zameraných nielen na regionálnu výchovu, ale aj na sociálny a osobnostný rozvoj žiaka.

Problémom uvádzaného projektu, ktorý žiaci prostredníctvom svojej práce v projekte riešia, je porovnanie Bratislavy z 19. a 20. storočia so súčasnosťou.

Ciele

- A. Navrhnuť a vytvoriť plagát na základe skupinovej práce na zadanú tému (napr.: 1. *Funkcionalistická architektúra v Bratislave*, 2. *Továrne v Bratislave na konci 19. a na začiatku 20. storočia*, 3. *Významné osobnosti 19. a 20. storočia*, 4. *Vinohradníctvo v Bratislave*).
- B. Navrhnuť a vytvoriť prezentáciu na základe skupinovej práce na zadanú tému (napr.: 1. *Funkcionalistická architektúra v Bratislave*, 2. *Továrne v Bratislave na konci 19. a na začiatku 20. storočia*, 3. *Významné osobnosti 19. a 20. storočia*, 4. *Vinohradníctvo v Bratislave*).
- C. Získať informácie o histórii Bratislavy.
- D. Vymenovať funkcionalistické budovy, ktoré sa nachádzajú v Bratislave.
- E. Získať informácie o histórii vinohradníctva v Bratislave.
- F. Získať informácie o histórii tovární Stolwerck a Apollo.
- G. Charakterizovať prácu významných umelcov Bratislavy.
- H. Vedieť zhodnotiť obsahovú stránku názoru spolužiaka a vysloviť protiargumenty.
- I. Vymieňať si informácie a názory týkajúce sa témy v rámci kooperácie na projekte.

Zámerom uvedeného projektu je (v súvislosti s požiadavkami predmetu dejepis a umenie a kultúra v rámci ŠVP ISCED 2 a ISCED 3) rozvoj pozitívneho vzťahu k rodnému mestu, rodnému kraju, rozvíjanie osobnostnej a sociálnej stránky osobnosti žiaka (hodnoty, konflikty, vyjadrenie vlastného názoru, spolupráca) a prezentačné schopnosti.

Motivácia

Sledovanie DVD (detský film *Kľúče od mesta* – 20 minútová sekvencia), návšteva Starého Mesta s krátkou exkurziou v budove reštaurácie na Hodžovom námestí.

Očakávania žiakov

Každý žiak si zapíše do zošita svoje očakávania (2 – 5 viet). Po pozretí sekvencie filmu vyhodnotia, či sa ich očakávania splnili.

Učiteľ zistí spätnú väzbu žiakov spontánnym dokončením nasledovných začatých viet:

Bratislava pre mňa znamená ...

Po návšteve budovy som si uvedomil, že ...

Film Klúče od mesta ma zaujali preto, že ...

Z histórie Bratislavy ma najviac zaujíma ...

Mapovanie a triedenie informácií

Prečítať odborné a populárno-náučné diela o Bratislave, *Historickú revue* a internetové stránky a zapísať si rozbor diela so zameraním sa na jednotlivé znaky funkcionalizmu bratislavských budov, na druhy hospodárstva v Bratislave, na pestovanie viniča na bratislavských kopcoch, na opísanie práce významných bratislavských osobností.

1. Žiaci sa snažia vystihnúť **podstatu funkcionalizmu**, jeho znaky v porovnaní s inými architektonickými smermi **v Bratislave**. Získať informácie z rôznych zdrojov:

- o vzniku a znakoch funkcionalizmu,
- o architektoch pôsobiacich v Bratislave,
- o kultúrnych pamiatkach funkcionalizmu v Bratislave.

2. Žiaci sa snažia zamerať na rôzne **druhy hospodárstva rozvíjajúceho sa v Bratislave** na konci 19. a na začiatku 20. storočia. Získať informácie o:

- typoch hospodárstva v Bratislave,
- továrni Apollka a Stolwerck,
- pozostatkoch starých tovární v súčasnosti.

3. Poukázať **na významné osobnosti Bratislavy** – rodákov alebo pôsobiacich na konci 19. a na začiatku 20. storočia. Získať informácie o:

- štyroch osobnostiach z rôznych oblastí z Bratislavy, napríklad: Františkovi Veselom, o Jánovi Smrekovi, ...
- práci jednotlivých osobností, o činnosti.

4. Žiaci sa snažia získať vedomosti **o rôznych druhoch viniča**, ktorý sa pestoval **v Bratislave** počas 19. a 20. storočia. Získať informácie o:

- druhoch viniča na bratislavských kopcoch,
- znakoch bratislavského vinohradníctva,
- pozostatkoch vinohradníctva v Bratislave.

Nasledujúce bibliografické zdroje uvádzame ako inšpiráciu pre učiteľov. Sú to podnetné stránky, ktoré je možné využiť pri realizácii projektov.

https://www.fa.stuba.sk/docs//udta/architektura20storociavyber_min.pdf

<http://www.abcinterier.sk/news.php?sel=7&id=3030>

<http://www.sme.sk/c/1997454/funkcionalizmus-jednoduche-ucelne-krasne.html>

<http://lepsiebyvanie.centrum.sk/architektura-a-dizajn/729197/>

<http://www.iluze55.net/maturita/matrialy/10-architektura-moderna-adal.pdf>

https://is.muni.cz/th/64672/ff_b_a2/radovan_chladek.pdf

<http://www.uzemneplany.sk/sutaz/bratislava-najmodernejšia-metropola-strednej-euroopy-2-diel>

<http://bratislava.sme.sk/c/7046786/bratislava-odkryva-svoje-najkrajsie-vily.html>

<http://lepsiebyvanie.centrum.sk/architektura-a-dizajn/717959/>

DULLA, Matúš. *Architekt Emil Belluš*. Bratislava: Slovart, 2010. 327 s.

Keď funkcia určovala formu. Historická revue, č. 3, 2013.

http://www.muop.bratislava.sk/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=600176&id_dokumenty=2482

<http://bratislava.sme.sk/c/3069894/z-blogu-sme-zasla-slava-velkych-bratislavskych-tovarni.html>

<http://www.historiarevue.sk/hr02-03/holec.htm>

<http://www.zvlastnezbrane.estranky.sk/clanky/-ne-vojenska-historia/cierne-zlato-na-dunaji.html>

http://www.bratislavskenoviny.sk/najnovsie-spravy-z-bratislavy/pamatnici-historie/poziar-v-apolle-trval-niekolko-dni.html?page_id=235375

http://www.muop.bratislava.sk/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=600176&id_dokumenty=2490

<http://www.banm.sk/byvala-tovaren-stollwerck/>

<http://www.lady.sk/index.php?id=5170>

<http://www.figaro.cz/historie.html>

OBUCHOVÁ, Viera. *Priemyselná Bratislava*. Bratislava: Marenčin – Vydavateľstvo PT, 2009. 312 s.

KALNÝ, Slávo. *Bombardovanie Apolky*. Bratislava: Marenčin – Vydavateľstvo PT, 2007. 176 s.

<http://www.raca.sk/navstevnik/new-detail-3/>

http://www.bratislavskenoviny.sk/najnovsie-spravy-z-bratislavy/bratislava-kedysi/bratislavske-vino/2.-vinohradnictvo-v-bratislave-do-18.-storocia.html?page_id=5414

http://www.bratislavskenoviny.sk/najnovsie-spravy-z-bratislavy/bratislava-kedysi/bratislavske-vino/1.-pociatky-vinohradnictva-v-bratislave.html?page_id=5413

<http://www.ludovakultura.sk/index.php?id=4520>

<http://www.pdvinohrady.sk/index.php/home/25-historia/46-historia-vinohradnictva>

<http://karlovaves.ahoj.sk/node8.html>

<http://cestovanie.pravda.sk/mesta/clanok/281656-vino-miluje-bratislavu-bratislava-vino/>

<https://www.youtube.com/watch?v=MxwEDSA0EAK>

Riešenie

Práca v skupinách je realizovaná mesiac v rámci školského vyučovania

Časová realizácia: 11 vyučovacích hodín a práca doma

Projekt je možné realizovať v 1. ročníku SŠ alebo v kvarte 8-ročného gymnázia či 9. ročníku ZŠ. Žiaci pracujú v skupinách (4 – 5 žiakov v skupine). Každá skupina dostane zadania s témou projektu, ktorú žiaci vypracujú. Učiteľ v triede pôsobí ako facilitátor. V každej skupine sa plnia skupinové úlohy.

Realizácia aktivít brainstorming a hranie rolí

Žiaci majú k dispozícii text o histórii Bratislavy. Ich úlohou je vytvoriť skupiny s približne rovnakým počtom žiakov a zahrať sa na cestovnú kanceláriu (CK)/kultúrnu regionálnu agentúru (KRA), kde využijú poznatky získané prácou na projekte. Pripraví plagát a prezentácie, ktoré budú tvoriť prezenčný materiál pre CK či KRA. Sprestrením je, ak si žiaci vytvoria (nakreslia, vymodelujú) niektoré budovy podľa dobových fotografií či obrazov, ktoré získali študovaním odbornej a populárno-vedeckej literatúry počas projektu. Každá skupina si vyberie najlepšiu scénu, ktorú predvedú žiaci 3-člennej komisii učiteľov a tá v rámci súťaže o najlepšiu CK túto úlohu vyhodnotí.

1. Práca doma

Časový rámec	3 hodiny na začiatku projektu pred prvou vyučovacou hodinou
Aktivita, úloha	Žiaci vyhľadávajú zo všetkých dostupných zdrojov informácie o téme, ktorú dostali. Využívajú zdroje – odbornú literatúru o Bratislave, populárno-náučnú literatúru, časopisy, <i>Historickú revue</i> , internet. Pri práci s internetovými stránkami žiakov upozorníme na overovanie si informácií. Vyhľadávanie je zadane ako domáca úloha, pretože pre veľké triedy nie je k dispozícii počítačová učebňa s počítačmi.
Cieľ	Vyhľadať informácie a bibliografické zdroje o funkcionalizme, o Apolle, o Stolwercku, o vinohradníctve v Bratislave, o významných bratislavských osobnostiach.
Výstup	Každá skupina si vytvorí zoznam literatúry o funkcionalizme, o Apolle, o Stolwercku, o vinohradníctve v Bratislave, o významných bratislavských osobnostiach v MS Word a pošlú si tento zoznam mailom.

2. Práca v škole

Časový rámec	4 vyučovacie hodiny
Aktivita, úloha	Každá skupina si do školy prinesie literatúru o funkcionalizme, o Apolle, o Stolwercku, o vinohradníctve v Bratislave, o významných bratislavských osobnostiach, rozdelia si nájdené informácie a preštudujú si ich tak, aby vytvorili konspekty, ktoré použijú pri tvorbe prezentácií.
Cieľ	Naštudovať literatúru o danej téme. Napísať konspekt s naštudovanými informáciami o funkcionalizme, o Apolle, o Stolwercku, o vinohradníctve v Bratislave, o významných bratislavských osobnostiach.
Výstup	Písomný materiál o funkcionalizme, o Apolle, o Stolwercku, o vinohradníctve v Bratislave, o významných bratislavských osobnostiach v MS Word vo formáte A5.

3. Práca doma

Časový rámec	3 hodiny príprava doma na vyučovacie hodiny
Aktivita, úloha	Žiaci vyhľadávajú v odbornej a populárno-náučnej literatúre, v časopisoch a na internete obrázky k textom, portréty zaujímavých osobností Bratislavy, ktoré využijú v prezentácii. K obrázkom vytvoria popis – názvy v MS Word.
Cieľ	Vyhľadať obrázky k textom, portréty zaujímavých osobností Bratislavy. Napísať stručný opis k obrázkom.
Výstup	V MS Word zhromaždiť obrázky a k nim vytvoriť popis – názvy.

4. Práca v škole

Časový rámec	2 vyučovacie hodiny
Aktivita, úloha	Žiaci v druhej skupine na základe preštudovaných materiálov / konspekty, obrázky/ vytvoria plagát na výkrese A3 na danú tému – o funkcionalizme, o Apolle, o Stolwercku, o vinohradníctve v Bratislave, o významných bratislavských osobnostiach. Plagáty majú byť nakreslené a majú byť upútavkou na danú tému každej skupiny. Žiaci na základe plagátu vypracujú stručnú informáciu o svojom plagáte k jeho prezentácii.
Cieľ	Zhotoviť plagát formátu A3. Vypracovať stručnú informáciu o vytvorenom plagáte k jeho prezentácii.
Výstup	Plagát formátu A3 a stručná informácia o ňom v bodoch.

5. Práca v škole

Časový rámec	1 vyučovacia hodina
Aktivita, úloha	Žiaci na vyučovacej hodine umenie a kultúra prezentujú vytvorené plagáty ako čiastkový výstup projektu v časovom limite 5 minút.
Cieľ	Prezentovať výsledky práce tvorby plagátu v časovom limite 5 minút.
Výstup	Ústna prezentácia plagátu v časovom limite 5 minút.

6. Práca doma

Časový rámec	2 hodiny práce doma
Aktivita, úloha	Žiaci na základe preštudovanej literatúry, vypracovaných konceptov a zásoby obrázkov vytvoria prezentáciu v MS PowerPoint o funkcionalizme, o Apolle, o Stolwercku, o vinohradníctve v Bratislave, o významných bratislavských osobnostiach v rozsahu 15 snímok.
Cieľ	Vytvoriť prezentáciu na danú tému v rozsahu 15 snímok.
Výstup	Prezentácia v MS PowerPoint na tému Bratislava 19. a 20. storočia: 1. <i>Funkcionalistická architektúra v Bratislave</i> , 2. <i>Továrne v Bratislave na konci 19. a na začiatku 20. storočia</i> , 3. <i>Významné osobnosti 19. a 20. storočia</i> , 4. <i>Vinohradníctvo v Bratislave</i> v rozsahu 15 snímok.

7. Práca v škole

Časový rámec	1 vyučovacia hodina
Aktivita, úloha	Žiaci ústne prezentujú výsledky práce na projekte prostredníctvom PowerPoint prezentácie na vyučovacej hodine umenie a kultúra či dejepisu v časovom limite 10 minút, ktorý majú vopred určený.
Cieľ	Prezentovať ústne výsledný produkt projektu v časovom limite 10 minút.
Výstup	Ústna prezentácia poznatkov prostredníctvom prezentácie v časovom limite 10 minút.

Produkt projektu

Produkt projektu	Výstupným produktom daného projektu je ústna prezentácia získaných a spracovaných informácií a zaujímavostí o Bratislave v 19. a 20. storočí. Každá skupina pracovala s inou presne určenou témou týkajúcou sa histórie Bratislavy. Žiaci dostali zadania nasledujúcich tém: 1. Vytvoriť plagát zameraný na predstavenie zadanej témy (témy: 1. Funkcionalistická architektúra v Bratislave, 2. Továrne v Bratislave na konci 19. a na začiatku 20. storočia, 3. Významné osobnosti 19. a 20. storočia, 4. Vinohradníctvo v Bratislave) 2. Vytvoriť prezentáciu (15 snímok) zameranú na zaujímavosti súvisiace s témou (témy: 1. Funkcionalistická architektúra v Bratislave, 2. Továrne v Bratislave na konci 19. a na začiatku 20. storočia, 3. Významné osobnosti 19. a 20. storočia, 4. Vinohradníctvo v Bratislave) Žiaci mali vytvoriť prezentáciu a pri prejave mohli využiť PowerPoint v rozsahu 15 snímok.
Prezentácia produktov projektu verejnosti	Prezentácia produktov projektu mladším spolužiakom, prípadne spolužiakom školy, s ktorou sa žiaci priatelia, kontaktujú. Prezentácia žiakov zameraná na zaujímavosti súvisiace s danou témou na rodičovskom združení.

Reflexia a vyhodnotenie projektu

Vyhodnotenie projektu z pohľadu učiteľa	Učiteľ na základe vypracovaných kritérií hodnotenia projektu vyhodnotí prácu žiakov. Kritériá hodnotenia môžu byť vypracované aj v jednotlivých predmetových komisiách. Na začiatku každého projektu žiakov oznámime s kritériami hodnotenia. Väčšinou sa sústreďujeme na obsah, rozsah, formu, presnosť spracovaných informácií, na jazykovú správnosť a na prezentáciu výsledkov práce. V tomto projekte využijeme hodnotenie práce žiakov na projekte uvedené v tabuľke, ktorého celková hodnota je 35 bodov. Stupnica známkovania: 100 % – 90 % = 1 89 % – 75 % = 2 74 % – 50 % = 3 49 % – 30 % = 4 29 % – 0 % = 5
Vyhodnotenie projektu z pohľadu žiaka	Žiaci uvítajú možnosť pracovať na projekte, príp. by mali záujem pokračovať v práci na projektoch počas celého školského roka. Žiakom v rámci sebareflexie môžeme pripraviť dotazník so zameraním sa na zistenie miery schopností žiakov v jednotlivých činnostiach v procese práce na projekte a ich záujmu o prácu v projekte.

Dotazník pre žiaka – reflexia žiaka

Odpovede zakrúžkujte v škále od 1 – 5, pričom 1 znamená najnižšie bodovanie, napr. najnižšia schopnosť spolupracovať, 5 najvyššie bodovanie, žiak sa hodnotí ako veľmi schopný v danej oblasti.

P. č.	Som schopný/á...					
1.	vyhľadať informácie a obrázky	5	4	3	2	1
2.	porozumieť informáciám a spracovať konspekt	5	4	3	2	1
3.	spolupracovať s ostatnými spolužiakmi v skupine	5	4	3	2	1
4.	hovorieť logicky, nahlas a zrozumiteľne	5	4	3	2	1
5.	prezentovať výsledky samostatne	5	4	3	2	1

Názov projektu: Bratislava v 19. a 20. storočí

Kritériá hodnotenia	Max. počet bodov	Pridelený počet bodov
1. Individuálna práca na projekte:		
a) hľadanie a spracovanie materiálov	4 body	
b) fotodokumentácia, praktické spracovanie úlohy	4 body	
c) vhodný výber materiálov	2 body	
d) použitie informačno-komunikačných technológií	4 body	
2. Aktívna spoluúčasť na tvorbe projektu:		
a) zapájanie sa do tímovej práce	2 body	
b) kreativita	2 body	
c) konzultácia	4 body	
3. Tímová práca a prezentácia:		
a) forma spracovania projektu	2 body	
b) kvalita a množstvo spracovaného materiálu	2 body	
c) prezentácia projektu, obhajoba	3 body	
d) praktická ukážka	3 body	
4. Hodnotenie prác žiakmi:		
hodnotenie celkového množstva vynaloženej práce	3 body	
5. Klasifikácia:		
a) počet bodov spolu	35 bodov	
b) známka		

3.4 Projekt č. 4

Projekt po stopách slovenských naturistov

Anotácia

Naturizmus ako literárny smer medzivojnového obdobia aj dnes oslovuje mladých čitateľov. V ŠVP je naturizmus sprostredkovaný v téme *Veľká epická próza – reťazový kompozičný postup* prostredníctvom diela *Drak sa vracia* a v poslednej téme *Dejiny literatúry*. Žiaci sa s naturistickým literárnym dielom však majú možnosť stretnúť už na základnej škole prostredníctvom diela Margity Figuli *Tri gaštanové kone*. Diela slovenských naturistov reprezentujú nielen vysoko umelecky spracované námety, ale každé dielo je žiakom priblížené aj z hľadiska uplatňovania folklórnych prvkov v týchto dielach. Uplatnenie témy projektu *Po stopách slovenských naturistov* je výborným námetom na to, aby sme ho sprístupnili žiakom s hlbším pedagogickým zámerom, s dôrazom nielen na umeleckosť prózy naturizmu, ale aj na uplatnenie ľudových tradícií a zvykov v slovenskej literatúre, pričom kladieme dôraz na rozvoj kladného vzťahu k slovenskej literatúre, k svojmu regiónu a histórii regiónu a aj regiónu autorov prózy naturizmu, osobnostný a sociálny rozvoj a na prezentačné zručnosti žiaka strednej školy.

Problémom uvádzaného projektu, ktorý žiaci prostredníctvom svojej práce na projekte riešia, sú ľudové zvyky, folklór v naturistických dielach a ich porovnanie so zachovávaním zvykov a folklóru v súčasnosti.

Ciele projektu

- Získať vedomosti o zaujímavých miestach, ktoré súvisia so životom slovenských naturistov a spoznať regióny, z ktorých spisovatelia pochádzajú (Dobroslav Chrobák, Margita Figuli, František Švantner, Ludo Ondrejov).
- Charakterizovať literárne postavy v dielach *Drak sa vracia*, *Tri gaštanové kone*, *Malka*, *Zbojnícka mladosť*, prípadne aj *Nevesta hôľ*.
- Formulovať svoj názor na konanie literárnych postáv s ohľadom na etické aspekty.
- Vysloviť svoj postoj k životným hodnotám a konaniu uvedených postáv.

- Vytvoriť vlastné články do novín na tému súvisiacu s témou projektu.
- Vytvoriť návrh novín po obsahovej stránke a po formálnej stránke.
- Zhodnotiť znaky ľudovej slovesnosti v naturistických dielach.
- Prezentovať vlastný projekt pred kolektívom.
- Navrhnuť a vytvoriť štvorstranové noviny na základe skupinovej práce na zadanú tému (napr. Noviny nášho folklóru).
- Navrhnuť a vytvoriť prezentáciu na základe skupinovej práce na zadanú tému (téma: Zaujímavosti regiónov naturistických diel).
- Vymieňať si informácie a názory týkajúce sa témy v rámci kooperácie na projekte.
- Vedieť zhodnotiť obsahovú stránku prijatého názoru spolužiaka a vysloviť protiargumenty.
- Vedieť zaujať stanovisko k danej problematike.
- Vedieť písomne zhrnúť text.

Zámerom uvedeného projektu v súvislosti s požiadavkami predmetu slovenský jazyk a literatúra a umenie a kultúra v rámci ŠVP je rozvoj pozitívneho vzťahu k slovenskej literatúre, k ľudovým tradíciám a folklóru, k rodnému kraju a vlasti, k čítaniu s porozumením, rozvíjanie osobnostnej a sociálnej stránky osobnosti žiaka (hodnoty, konflikty, vyjadrenie vlastného názoru, spolupráca) a prezentačné zručnosti.

Motivácia

Sledovanie DVD (film *Tri gaštanové kone* alebo *Drak sa vracia*), práca s literárnymi textami diel *Zbojnícka mladosť*, *Drak sa vracia*, *Tri gaštanové kone*, ... *Očakávania žiakov*

Každý žiak si zapíše do zošita svoje očakávania (2 – 5 viet). Po pozretí časti filmu a práce s textom vyhodnotia, či sa ich očakávania splnili.

Učiteľ zisťuje spätnú väzbu spontánnym dokončením nasledovných začatých viet:

Folklór pre mňa znamená ...

Po prečítaní textu z diela Zbojnícka mladosť som si uvedomil, že ...

Film Tri gaštanové kone (Drak sa vracia) ma zaujal preto, že ...

Mapovanie a triedenie informácií

Prečítať diela o próze naturizmu, prečítať diela prózy naturizmu, zamerať sa na slovenské ľudové zvyky a tradície a zapísať si rozbor diela so zameraním sa na jednotlivé znaky prózy naturizmu.

1. Žiaci sa snažia vystihnúť **podstatu znakov prózy naturizmu** v porovnaní s literárnymi smermi. Získať informácie o:

- vzniku naturizmu na Slovensku,
- jednotlivých znakov prózy naturizmu,
- literárnych dielach slovenského naturizmu.

Prečítať si odbornú a populárno-náučnú literatúru.

2. Žiaci sa snažia zamerať **na rôzne literárne diela prózy naturizmu**. Získať informácie o:

- diela *Tri gaštanové kone*,
- diela *Drak sa vracia*,
- regiónoch Slovenska, kde sa dej diel odohráva,
- regiónoch Slovenska, odkiaľ pochádzali autori diel.

Prečítať si odbornú a populárno-náučnú literatúru.

3. Žiaci sa snažia poukázať **na ľudové zvyky, tradície a ich prvky v literárnych dielach**, príp. vo filmových spracovaniach literárnych diel. Získať informácie o:

- ľudových zvykoch na Jána,
- letných ľudových zvykoch,
- jarných ľudových zvykoch.

Prečítať si odbornú a populárno-náučnú literatúru o ľudových zvykoch.

Riešenie

Práca v skupinách je realizovaná počas jedného mesiaca v rámci školského vyučovania.

Časová realizácia: 12 vyučovacích hodín a práca doma

Projekt je možné realizovať v 3. ročníku strednej školy, pričom žiaci pracujú v skupinách s počtom 4 – 5 žiaci v jednej skupine. Každá skupina dostane zadania s témou projektu a podtémou, ktorú žiaci vypracujú. Učiteľ v triede pôsobí ako facilitátor.

Žiaci majú k dispozícii odbornú a populárno-náučnú literatúru a informácie z ďalších zdrojov (internet, encyklopédie, knihy, filmové a dokumentárne spracovania). Ich úlohou je vytvoriť skupinky, ktoré budú mať približne rovnaký počet žiakov. Spestrením môže byť, ak si žiaci vytvoria (nakreslia) mapu Slovenska a do nej môžu zakresľovať údaje, ktoré získali študovaním odbornej a populárno-vedeckej literatúry počas projektu o rodných regiónoch, príp. regiónoch, kde žili autori slovenského naturizmu, príp. mapu využijú aj na ukážku miest, kde sa odohrávajú deje literárnych diel prózy naturizmu.

1. Práca v škole

Časový rámeč	1 vyučovacia hodina
Aktivita, úloha	Zadanie projektu a získanie potrebných informácií o próze naturizmu, informácie o autoroch prózy naturizmu a ich dielach, o ľudových zvykoch. Zopakovanie informácií o publicistických žánroch.
Cieľ	Charakterizovať prózu naturizmu. Charakterizovať publicistický štýl. Rozlíšiť žánre publicistického štýlu. Stručne analyzovať diela prózy naturizmu. Vysvetliť ľudové zvyky a tradície na jar a v lete.
Výstup	Poznatky o danej téme na realizáciu projektu.

2. Práca doma

Časový rámeč	2 hodiny na začiatku projektu
Aktivita, úloha	Žiaci vyhľadávajú vo všetkých dostupných zdrojoch informácie o téme, ktorú dostali. Využívajú bibliografické zdroje – odbornú literatúru o próze naturizmu, o ľudových zvykoch, populárno-náučnú literatúru, časopisy, zborníky, internet. Pri práci s internetovými stránkami žiakov upozorníme na overovanie si informácií. Vyhľadávanie je zadané ako domáca úloha, pretože pre veľké triedy nie je k dispozícii počítačová učebňa s počítačmi.
Cieľ	Vyhľadať informácie a bibliografiu o próze naturizmu a ľudových zvykoch.
Výstup	Každá skupina si vytvorí zoznam bibliografie o próze naturizmu, o ľudových zvykoch v MS Word a pošlú si tento zoznam mailom.

3. Práca v škole

Časový rámec	3 vyučovacie hodiny
Aktivita, úloha	Každá skupina si do školy prinesie literatúru o próze naturizmu, o ľudových zvykoch, literárne diela. Žiaci si rozdelia nájdené informácie a preštudujú si ich tak, aby vytvorili konšpekty, ktoré použijú pri tvorbe prezentácií a novín.
Cieľ	Preštudovať literatúru o danej téme. Napísať konšpekt s naštudovanými informáciami o próze naturizmu, o ľudových zvykoch, o literárnych dielach.
Výstup	Písomný materiál o próze naturizmu, o ľudových zvykoch, o literárnych dielach v MS Word vo forme A4 (150 – 200 slov).

4. Práca doma

Časový rámec	3 hodiny príprava doma na vyučovacie hodiny
Aktivita, úloha	Žiaci vyhľadávajú v odbornej a populárno-náučnej literatúre, v časopisoch a na internete obrázky k textom, portréty autorov prózy naturizmu, obrázky k rodným regiónom autorov prózy naturizmu a regiónov, ktoré sa vyskytujú v dejí literárnych diel, ktoré žiaci využijú v prezentácii. V MS Word k obrázkom vytvoria popis – názvy.
Cieľ	Vyhľadať obrázky k textom, portréty autorov prózy naturizmu, obrázky k rodným regiónom týchto autorov a regiónov, ktoré sa vyskytujú v literárnych dielach. Napísať stručný popis k obrázkom.

5. Práca v škole a práca doma

Časový rámec	1 vyučovacia hodina a 2 hodiny práce doma
Aktivita, úloha	Žiaci na základe preštudovanej literatúry, vypracovaných konceptov a zásoby obrázkov vytvoria prezentáciu v PowerPointe. Zaujímavosti regiónov naturistických diel v rozsahu 15 snímok.
Časový rámec	1 vyučovacia hodina
Aktivita, úloha	Žiaci ústne prezentujú výsledky práce na projekte prostredníctvom MS PowerPoint prezentácie na vyučovacej hodine slovenský jazyk a literatúra v časovom limite 10 minút, ktorý majú vopred určený.
Cieľ	Prezentovať ústne produkt projektu v časovom limite 10 minút.
Výstup	Ústna prezentácia informácií prostredníctvom prezentácie 10 min.

6. Práca v škole

Časový rámec	3 vyučovacie hodiny
Aktivita, úloha	Žiaci v každej skupine na základe preštudovaných materiálov (konspekty, obrázky) vytvoria vlastné texty do novín, rôzne žánre. Každá skupina napíše správu, komentár, reportáž, reklamu a recenziu. Žiaci na základe vytvorenia novín vypracujú stručnú informáciu o svojich novinách k ich prezentácii.
Cieľ	Zhotoviť 4-stranové noviny vo formáte A5. Vypracovať stručnú informáciu o vytvorených novinách.
Výstup	<i>Noviny nášho folklóru</i> vo forme A5.

7. Práca v škole

Časový rámec	1 vyučovacia hodina
Aktivita, úloha	Žiaci ústne prezentujú výsledky práce na projekte prostredníctvom prezentácie v PowerPoint na vyučovacej hodine slovenský jazyk a literatúra v určenom časovom limite 10 minút.
Cieľ	Prezentovať ústne výsledný produkt projektu. Limit – 10 minút.
Výstup	Ústna prezentácia poznatkov prostredníctvom PP prezentácie v časovom limite 10 minút.

Produkt projektu

Produkt projektu	Výstupným produktom daného projektu je tvorba 4-stranových novín a ich ústna prezentácia, zároveň prezentácia získaných a spracovaných informácií a zaujímavosti o próze slovenských naturalistov a ľudových zvykoch prezentovaných v dielach prózy naturalizmu. Žiaci dostali zadania nasledujúcich tém: <ul style="list-style-type: none"> • Navrhnuť a vytvoriť 4-stranové noviny na základe skupinovej práce na zadanú tému: <i>Noviny nášho folklóru</i> • Navrhnuť a vytvoriť prezentáciu na základe skupinovej práce na zadanú tému: <i>Zaujímavosti regiónov naturalistických diel</i> Žiaci mali vytvoriť prezentáciu a pri prejave mohli využiť PowerPoint v rozsahu 15 snímok.
Prezentácia produktov projektu verejnosti	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Noviny nášho folklóru</i>, prezentácia: <i>Zaujímavosti regiónu naturalistických diel</i>, - prezentácia produktov projektu mladším spolužiakom, príp. spolužiakom školy, s ktorými sa žiaci priatelia, kontaktujú, - prezentácia žiakov o realizácii projektu, vytvorených produktoch na rodičovskom združení.

Vyhodnotenie projektu

Vyhodnotenie projektu z pohľadu učiteľa	<p>Učiteľ na základe vypracovaných kritérií hodnotenia projektu vyhodnotí prácu žiakov. Kritériá hodnotenia môžu byť vypracované aj v jednotlivých predmetových komisiách. Na začiatku každého projektu žiakov oboznámime s kritériami hodnotenia. Väčšinou sa sústreďujeme na obsah, rozsah, formu, presnosť spracovaných informácií, na jazykovú správnosť a na prezentáciu výsledkov práce. V tomto projekte využijeme hodnotenie práce žiakov na projekte uvedené v tabuľke, ktorého celková bodová hodnota je 30 bodov.</p> <p><u>Stupnica známkovania:</u></p> <p>100 % – 90 % = 1 89 % – 75 % = 2 74 % – 50 % = 3 49 % – 30 % = 4 29 % – 0 % = 5</p>
Vyhodnotenie projektu z pohľadu žiaka	<p>Žiaci uvítajú možnosť pracovať na projekte, príp. by mali záujem pokračovať v práci na projektoch počas celého školského roka. Žiaci môžu pracovať na projekte v skupine (odbúra sa stres), projekt sa týka zaujímavej témy, ktorá vychádza aj zo skutočností, pretože výsledným produktom sú noviny a prezentácia. Žiaci si môžu vyskúšať prácu novinára a ich činnosť učiteľ vyhodnotí. Žiakom v rámci sebareflexie môžeme pripraviť dotazník so zameraním sa na zistenie miery schopností žiakov v jednotlivých činnostiach v procese práce na projekte a ich záujmu o prácu v projekte.</p>

Názov projektu: Po stopách slovenských naturistov

Kritériá hodnotenia	Max. počet bodov	Pridelený počet bodov
Odbornosť prezentácie	5 bodov	
Vystupovanie (<i>istota prejavu, nečítali, rozprávali spamäti</i>)	5 bodov	
Gramatická správnosť prezentácie a vystupovania	5 bodov	
Použitie názorných pomôcok v prezentácii (<i>obrázok, grafov, ukážok, ktoré viedli k pochopeniu</i>)	5 bodov	
Vedeli odpovedať na otázky	5 bodov	
Originalita prezentácie	5 bodov	
Počet bodov spolu	30 bodov	
Známka		

3.5 Projekt č. 5

Vzdelávací program *Projektové vyučovanie v edukačnom procese* môžeme realizovať aj projektovou metódou. Uvádzame stručný námet na realizáciu daného postupu. V praxi bol tento postup účastníkmi pozitívne hodnotený.

Plán projektu: Projektové vyučovanie v edukačnom procese

Fázy, časový rámec	Aktivita	Cieľ	Výstup
Začiatok realizácie projektu – 1. deň	Napísanie fázy projektu na tabuľu	Vymenovať fázy projektu	Zoznam fáz projektu
Ciele 1. deň	Napísanie témy, TC a cieľa projektu	Formulovať ciele projektu	Cieľ projektu
	Na základe tabuľky s vyjadrením 2 súborov cieľov vyjadrenie požiadaviek, ktoré majú spĺňať správne formulované ciele	Charakterizovať požiadavky na správne formulované ciele	Zoznam kritérií správne formulovaných cieľov
	Korektúra cieľov navrhnutého projektu	Upraviť ciele navrhnutého projektu, ak je to potrebné	Zoznam správne formulovaných cieľov projektu
Motivácia 1. deň, 2. deň	1. Zo slov v obálke vytvorenie citátu	Vytvoriť citát	Citát
	2. Uvedenie mena autora citátu	Povedať meno autora citátu	Meno autora
	Porovnanie 2 úloh z hľadiska náročnosti pre žiaka vzhľadom na využitie myšlienkových operácií pre žiaka	Vymenovať klady a zápory jednotlivých úloh	Zoznam kladov a záporov úloh
	Vypracovanie pracovného listu <i>Čo ma motivuje?</i> , didaktické posúdenie listu	Vymenovať klady a zápory danej úlohy	Zoznam kladov a záporov danej úlohy
Mapovanie 2. deň	Diskusia s účastníkmi na tému: Postupy a metódy aktivizujúce a motivujúce žiaka	Vytvoriť zoznam aktivít	Zoznam aktivít aktivizujúcich a motivujúcich žiaka

	Aktivita – práca s textom, výber vhodného textu na získanie informácií	Vyjadriť kľady a zápory konkrétneho textu, charakterizovať text vhodný na získanie informácií a spracovanie pre žiakov	Zoznam požiadaviek na text vhodný pre žiaka na individuálnu prácu s textom
Mapovanie 3. deň	Brainstorming – znaky kvalitného projektu, požiadavky na projekt	Vytvoriť sumár požiadaviek na projekt	Zoznam požiadaviek, ktoré má kvalitný projekt spĺňať
Riešenie, produkt projektu, hodnotenie a reflexia 3. deň, 4. deň	Rotujúci prehľad. Preštudovanie si jednotlivých fáz projektu a vyriešenie zadaných úloh určených pre skupiny na jednotlivých stanovištiach, a materiály k jednotlivým úlohám na stanovištiach	Charakterizovať jednotlivé fázy projektu 3 – 5 viet. Mapovanie, riešenie, produkt projektu, hodnotenie a reflexia, sumarizovať poznatky o procese tvorby projektu.	Spracovaná základná štruktúra projektu s poznámkami k jednotlivým fázam projektu, 2 – 5 viet
	Brainstorming – <i>Čo môže byť produktom projektu?</i>	Vytvoriť zoznam možných produktov projektu pri realizácii projektového vyučovania so žiakmi	Zoznam produktov projektu
Hodnotenie a reflexia projektu 4. deň, 5. deň	Vyjadrenie kladných a záporných stránok navrhovaného hodnotenia	Vytvoriť tabuľku alebo iný materiál na hodnotenie projektu	Konkrétny postup hodnotenia projektu spracovaný písomne, tabuľky
Spracovanie konkrétneho výstupu projektu, teda projekt v rámci aprobačného predmetu (predmetov, účastníka alebo viacerých)	Tvorba projektu	Vytvoriť projekt, ktorý spĺňa požadované kritériá	Projekt v súlade so ŠKVP
Aplikácia projektu v praxi	Realizácia vytvoreného projektu v praxi	Aplikovať projekt do praxe	Projekt

Zhodnotenie projektu, korektúry	Vyjadrenie kladných a záporných stránok projektu, korektúry	Zhodnotiť kladné a záporné stránky projektu, navrhnúť korektúry	Zoznam kladných a záporných stránok projektu, korektúry
--	---	---	---

3.6 Projekt č. 6

Generál Milan Rastislav Štefánik

Anotácia

Dielo autora Stanislava Štepku prezentované Radošinským naivným divadlom malo premiéru v marci 2004, DVD bolo vydané v roku 2008. Obsahová náplň tohto projektu je v súlade so ŠVP pre ISCED 2 a ISCED 3.

- V predmete *slovenský jazyk a literatúra* môžeme zaradiť predložený projekt do tematických celkov práca s informáciami, učenie sa, komunikácia, dramatická literatúra – všeobecné otázky, komická dráma, absurdná dráma (ISCED 3).
- V predmete *slovenský jazyk a literatúra* projekt môžeme implementovať do slohu, do literatúry v tematickom celku všeobecné pojmy, divadelná hra, dráma (ISCED 2).
- V predmete *dejepis* implementujeme projekt do edukačného procesu v tematických celkoch Prvá svetová vojna a Česko-Slovensko v medzivojnovom období ((ISCED 2) a v tematických celkoch Historikova dielňa (historické pramene) a Slováci a vznik ČSR (ISCED 3).
- V predmete *občianska náuka* projekt môže implementovať do praxe v tematických celkoch Vzdelávanie a hodnota, Moja vlasť (ISCED 2) a v tematických celkoch Človek ako jedinec a Človek a spoločnosť (ISCED 3).
- V predmete *umenie a kultúra* sa môže implementovať v tematických celkoch Vnímanie a experimenty s každodennou kultúrou, s každodennými predmetmi okolo nás, Vyjadrovacie prostriedky každodennej činnosti žiaka, vyjadrovacie prostriedky kultúry okolo nás, Kultúra ako ľudská aktivita, ako estetická hodnota, Kultúra životného štýlu, Analýza a interpretácia produktov tzv. vysokej kultúry a Vedci a veda (ISCED 3).

Hlavný cieľ

- A. Vytvoriť minikonferenciu o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi pre rodičov a spolužiakov na spoločenské stretnutie na základe výstupov z realizácie čiastkových úloh projektu.
- B. Vytvoriť pozvánku s programom a spropagovať ho spôsobmi, ktoré žiaci navrhnú.
- C. Samostatne a zodpovedne organizovať prácu počas realizácie projektu.
- D. Spolupracovať so spolužiakmi pri riešení úloh projektu zameraných tematicky na Radošinské naivné divadlo a osobnosť Milana Rastislava Štefánika v súvislosti s dielom *Generál*.

Čiastkové ciele projektu

- Vyjadriť písomne svoj vzťah k divadlu a postoj k osobe Milana Rastislava Štefánika.
- Analyzovať vyjadrené myšlienky ústne v rámci skupiny.
- Vytvoriť plagát myšlienok žiakov spracovať písomne a vystaviť v triede.
- Napísať jedno slovo alebo slovné spojenie, ktoré charakterizuje dojmy žiaka po sledovaní hry *Generál*.
- Vytvoriť jednu výstižnú vetu o hre *Generál*, ktorá vznikla na základe dojmov po sledovaní hry *Generál* žiakmi.
- Vytvoriť súbor informačných materiálov na základe uvedených textov na dané témy, ktoré budú východiskom pri tvorbe produktu projektu – minikonferencie.
- Vytvoriť produkt projektu – minikonferenciu.

📖 Úlohy pre učiteľov:

1. úloha:

Práca s textami s akceptovaním procesov čitateľskej gramotnosti. Vytvoriť po dve úlohy na každý proces rozvoja čitateľskej gramotnosti žiakov k jednotlivým textom.

- Získavanie informácií.
- Interpretovanie textov.
- Uvažovanie o textoch a hodnotenie textov.

Čiastkové ciele projektu

Zámerom uvedeného projektu je v súvislosti s požiadavkami predmetov: slovenský jazyk a literatúra v rámci ŠVP – jazyková a literárna zložka, dejepis, občianska náuka a umenie a kultúra rozvíjať osobnostnú a sociálnu stránku osobnosti žiaka (hodnoty, vyjadrenie vlastného názoru, spolupráca).

Časová realizácia: 3 – 4 týždne

Realizácia a časový rámeč projektu

Časový rámeč	1 vyučovacia hodina
Aktivita, úloha	Žiaci vyjadrujú svoje názory spontánnym dokončením nasledovných začatých viet: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Môj vzťah k Radošinskému naivnému divadlu charakterizujú slová...</i> - <i>Po sledovaní hry Generál autora Stanislava Štepku som si uvedomil, že ...</i> - <i>Milan Rastislav Štefánik je osobnosť, ktorá...</i>
Cieľ	Žiaci spontánne dokončujú začaté vety a vyjadrujú tak svoj vzťah k Radošinskému naivnému divadlu a postoj k osobe Milana Rastislava Štefánika. Vyjadriť písomne svoj vzťah k divadlu a postoj k osobe Milana Rastislava Štefánika. Analyzovať vyjadrené myšlienky ústne v rámci skupiny. Vytvoriť plagát myšlienok žiakov spracovať písomne a vystaviť v triede.
Výstup	Plagát myšlienok žiakov spracovať písomne a vystaviť v triede.

Motivácia

Sledovanie DVD záznamu inscenácie divadelnej hry *Generál* autora Stanislava Štepku (Radošinské naivné divadlo). Na začiatku sledujeme celú hru, žiaci nie sú vopred informovaní o úlohách, ktoré budú plniť, keďže zámerom nášho postupu je vzbudiť záujem o umelecké dielo a osobnosť Milana Rastislava Štefánika, o jeho život, činnosť v rôznych oblastiach, o význam a zásluhy Štefánika pri utváraní Československej republiky.

Časový rámec	3 – 4 vyučovacie hodiny
Aktivita, úloha	Žiaci sledujú DVD záznam z divadelného predstavenia Stanislava Štepku <i>Generál</i> .
Cieľ	Napísať jedno slovo alebo slovné spojenie, ktoré charakterizuje dojmy žiaka po sledovaní hry <i>Generál</i> . Vytvoriť jednu výstižnú vetu o hre <i>Generál</i> , ktorá vznikla na základe dojmov po sledovaní hry <i>Generál</i> žiakmi.
Výstup	Jedno slovo alebo slovné spojenie, ktoré charakterizuje jeho dojmy po sledovaní hry. Výstižná veta o hre <i>Generál</i> , ktorá vznikla na základe dojmov po sledovaní hry <i>Generál</i> žiakmi. Žiaci prehodnotia svoje výstupy v 5-členných skupinách a vyberú za každú skupinu 3 slová alebo slovné spojenia a 1 vetu. Táto činnosť vyžaduje od žiakov spoluprácu a komunikáciu. Okrem toho každý žiak uvádza dôvody, prečo vybral práve to slovo, slovné spojenie a vetu v súvislosti so sledovaním hry <i>Generál</i> . Z výstupov jednotlivých skupín vytvoríme plagát, ktorý môžeme využívať počas realizácie projektu, vyjadruje dojmy žiakov po sledovaní hry <i>Generál</i> .

Príklad práce v skupinách

Slová a slovné spojenia: nespravodlivosť, boj za slobodu a demokraciu, malý veľký muž, fantastické predstavenie, čaro vlasti, životný boj, zaujímavé dieľo, láska a iné.

Vety: Osud človeka, ktorý bojuje za svoju vlasť.

Herci podali vynikajúci herecký výkon, ale aj ich spev bol na výbornej úrovni.

Zaujímavo podaný pohľad na osobnosť Milana Rastislava Štefánika.

Problém: *Vytvoriť minikonferenciu na tému Generál Milan Rastislav Štefánik očami žiakov 21. storočia.*

Mapovanie a triedenie informácií

V tejto fáze projektu žiaci prečítajú bulletin *Generál* a pracujú s vybranými textami. Mapujú a triedia informácie, ktoré následne využijú pri príprave minikonferencie.

Riešenie

Práca v skupinách je realizovaná ako dvojhodinový blok v rámci školského vyučovania, program je dokončovaný počas týždňa priebežne v skupinách. Projekt realizujeme ako triedny projekt pre žiakov 4. ročníka, ktorí svoj produkt projektu prezentujú svojim spolužiakom z 1. ročníka a aj svojim rodičom. V triede učiteľ pôsobí ako facilitátor. Žiaci pracujú s textom, využívajú čitateľské stratégie. Aktívne pracujú vo dvojiciach a v skupinách. Učiteľ pomáha žiakom pri objavovaní nových poznatkov a usmerňuje, podporuje a spolu so žiakmi vyhodnocuje ich činnosť. Práca s textom je zameraná na rozvoj čitateľskej gramotnosti v rámci jednotlivých jej procesov.

2. Úloha pre učiteľov:

Vytvorte po dve úlohy na každý proces na rozvoj čitateľskej gramotnosti žiakov k textu č. 1 M. R. Štefánik.

- Získavanie informácií.
- Interpretovanie textu.
- Uvažovanie a hodnotenie textu.

Časový rámec	2 týždne – priebežne
Aktivita, úloha	Mapovanie a triedenie informácií získaných z bulletinu z textov: <ul style="list-style-type: none"> - <i>M. R. Štefánik</i> - <i>Eudský rozmer hrdinu</i> - <i>List</i>
Cieľ	Vytvoriť súbor informačných materiálov na základe uvedených textov na témy: <i>M. R. Štefánik</i> , <i>Eudský rozmer hrdinu</i> , <i>List</i> . Informačné materiály budú východiskom na tvorbu produktu projektu – minikonferencie.
Výstup	Súbor materiálov – téma: <i>Generál M. R. Štefánik očami žiakov 21. storočia.</i>

TEXT č. 1: Milan Rastislav Štefánik *GENERÁL – Radošinské naivné divadlo*

Čo vieme o tomto výnimočnom a jedinečnom *malom veľkom mužovi* Slovákovi? Asi iba toľko: rozhodujúcou mierou sa zaslúžil o vznik Československej republiky, vrúcne miloval svoju rodnú vlasť, tragicky zahynul pri prilete do vlasti, je pochovaný na Bradle a bol zobrazený na päťtisickorunovej bankovke. A čo ešte? A možno už ani viac nič... Lenže Milan Rastislav Štefánik, tento košarišský rodák a vynikajúci reprezentant slovenskej krajiny na prelome 19. a 20. storočia, bol nevšednou, jedinečnou osobnosťou, aká sa u nás rodí raz za sto rokov. Z chudobných, viac ako biednych pomerov sa zrodil a neskôr na štúdiách a vedeckých cestách sa tvorivo formoval človek nadpriemerných schopností – vedec, matematik, astronóm, doktor filozofie, účastník bojov v 1. svetovej vojne, organizátor československých légii, diplomat, politik, letec, spoluorganizátor Česko-slovenskej národnej rady, generál francúzskej armády, minister vojny novovzniknutej Československej republiky, ale aj bohém, vynálezca, milovník žien a vína, šarmantný spoločník a nekonečný rojko, ktorého po vojne a krátko po vzniku novej spoločnej republiky zastihla tragická smrť pri pristátí lietadla na letisku vo Vajnorochoch 4. mája 1919...

Radošinské naivné divadlo však nejde uvádzať životopisnú hru, hoci v *Generálovi* nemožno nevidieť prevažujúce faktografické motívy. Náš príbeh o nadpriemernom a všestrannom človeku chce byť nielen holdom veľkému mužovi tohto národa M. R. Štefánikovi, ale najmä malou tvorivou inšpiráciou pre tých, ktorí by svoj talent a schopnosti mohli dať tak ako on v prospech veľkých myšlienok. Opakujeme znovu: Radošinské naivné divadlo nechce na javisku rekonštruovať *život a dielo M. R. Štefánika*. Ale práca a odkaz tohto nášho nadpriemerného krajana nám slúžia na uvažovanie o mieste a poslaní talentu a osobnosti v spoločnosti. Na našej ceste za týmto významným odkazom, ak nie i poznaním, nás bude sprevádzať – tak ako vždy u radošincov – humor. Iste nie preto, aby sme nebudaj ironizovali nevšedne plodné Štefánikovo dielo, ale hlavne preto, lebo M. R. Štefánik bol človekom preplneným optimizmom, šarmom, humorom a krásnych, nevšedných až romantických vízií. Okrem humoru nás na životnej ceste nášho *Generála* bude skoro stále sprevádzať hudba Jána Melkoviča s hercami a spevákmi RND a my veríme,

že to budú pre našich divákov tí najpríjemnejší sprievodcovia. „*Búrlivý je môj život*“ píše v jednom liste M. R. Štefánik. Bodaj by bola taká aj naša *javisková správa*, o tomto malom veľkom mužovi...

Práca s textom č. 1

- a) Rozdelte text na 2 časti na základe jeho obsahu.
- b) Odôvodnite rozdelenie textu z obsahovej stránky na 2 časti – odseky.
- c) Vytvorte nadpisy jednotlivých častí textu.
- d) Nájdite na internete obrázky k jednotlivým častiam textu. Svoj výber obrázkov odôvodnite a prezentujte spolužiakom v triede.
- e) Vysvetlite, čo je cieľom hry *Generál*?
- f) Odpíšte doslovne vetu, ktorou charakterizuje v liste Milan Rastislav Štefánik svoj život.
- g) Na základe prečítaného textu č. 1 Štefánika **necharakterizuje**:
  - optimizmus, šarm, humor,
  - optimizmus, šarm, vízie,
  - optimizmus, vízie, humor,
  - optimizmus, smútok, šarm.

TEXT č. 2: Ľudský rozmer hrdinu

1. O Milanovi Rastislavovi Štefánikovi sa na Slovensku vie. Takmer v každom meste je ulica s jeho menom, máme sochy, pamätné tabule. Samozrejme – Bradlo a v Bratislave letisko. Turisti chodia po magistrále M. R. Štefánika a keď zídu dosť ďaleko a dosť vysoko, odpočinú si pod Ďumbierom na chate s jeho menom. Zdalo by sa, že je to dosť. Je v tom však háčik – málokto vie, aký vlastne bol tento malý veľký, či veľký malý muž. Aký to bol človek? Už za svojho života dokázal vo svojom okolí vzbudzovať lásku, obdiv a náklonnosť, ale aj žľčovitú nenávisť. A po smrti to vlastne pokračovalo. Štefánik prerástol nielen rodné Košariská i s Bradlom, ale ako keby bol príliš veľký aj pre celé Slovensko. Nevieme, čo si s ním počať.

2. Keď sa robia štefánikovské konferencie, obyčajne sa do názvu pozbierajú všetky jeho aktivity: vedec, astronóm, vojak-letec, generál, diplomat, cestovateľ, zberateľ kuriozít a umeleckých predmetov. A ešte treba dodať milovník

života, žien, dobrého jedla a vína. Dost' na taký krátky život, necelých 39 rokov. Nečudo, že napriek tomu, že poznáme do detailov jeho životnú dráhu a vieme s určitosťou povedať kde, kedy bol a čo tam robil, na otázku *Aký bol?* stále nemáme uspokojivú odpoveď. Niekedy sa vidí, ako keby každý mal svojho Štefánika, či presnejšie povedané svoju predstavu o ňom. Pre niekoho je to cestovateľ zamilovaný do Tahiti, pre iného Masarykov oddaný žiak a pre iného ten, koho *nám zabili Česi*.

3. O Štefánikovi máme dost' odbornej literatúry – kníh, článkov, štúdií. Nemáme však o ňom zaujímavé a dobré umelecké dielo – román, divadelnú hru, film. Pokusy boli. A začalo sa to ešte v medzivojnovom období. Spomeňme aspoň životopisný román L. N. Zvěřinu, či film z r. 1935, ktorý nakrútil český režisér Jan Svíták s juhoslovanským hercom Zvonimírom Rogozovom v hlavnej úlohe. Nasledovali ďalšie pokusy napospol neúspešné. Prčina je jednoduchá. Štefánik sa už krátko po smrti stal hrdinom monumentálnych rozmerov. Štefánik – to bolo Bradlo a kamenné či bronzové sochy. Bol to hrdina, ktorý sa ako hrdina narodil a ako hrdina zomrel. Dá sa o takom človeku napísať román či divadelná hra?

4. Je paradoxné, že Štefánik v skutočnosti nebol taký hrdina. Bol to človek s mnohými ľudskými slabosťami, ktorý dozrieval v silnú osobnosť postupne, ako na seba naberal čoraz ťažšie úlohy. Po celý život zápasil nielen so svojimi slabosťami, ale aj s vnútornými rozpormi. Na strane jednej to bol vedec s exaktným myslením, na druhej básnik a romantik. Človek s konzervatívnym zmýšľaním, ktorému neboli cudzie myšlienky pokroku a liberalizmu. Lipol na rodnom Slovensku, ktoré mu symbolizovali kužeľovité kopce a doliny rodného kraja, ale vedel sa nadchnúť rajskej krajinou na Tahiti rovnako ako asketickou krajinou nomádskej púšte. Štefánik je v skutočnosti románovým a dramatickým hrdinom. Chce to však oslobodiť sa od vžitej predstavy kamenného monolitu a pozrieť sa na jeho človečenstvo, na to, ako sa usiluje upútať pozornosť predvádzaním kúzelníckych trikov, ako sa snaží presadiť za každú cenu. *Prebijem sa, lebo sa prebiť chcem* – to je heslo mladého muža, ktorý sa vrhol do sveta. Je to jasný prejav silnej vôle, ale nič nehovorí o tom, kam sa chce prebiť. Nie je jasné smerovanie. To prišlo až neskôr, hlavne potom, ako vypukla prvá svetová vojna a Štefánik ihneď pochopil, kde je jeho miesto.

5. Na jednom mieste v hre Stanislava Štepku vraví Giuliana Milanovi: „Ty vieš, Milan, tak krásne klamať...“ – to je krok k odkliatiu Štefánika z kameného panciera a jeho návrat do stavu človečenstva. Iba potom, ak sa dokážeme oslobodiť od zdedeného stereotypu kamenného hrdinu a ponoríme sa do jeho ľudskej podstaty, vrátime Štefánika z piedestálu na zem. Štefánikov život je zaujímavý a stojí za taký pokus. Je dobré, že sa témy ujalo Radošinské nainvané divadlo. Na jeho scéne je záruka, že sa pokus o Štefánika – človeka udeje nie presne podľa životopisných dát, ale siahne sa po jeho duši s nadhľadom a láskavým humorom.

Práca s textom č. 2 na základe čitateľskej stratégie SQ3R

- a) Prečítajte text rozdelený na odseky na základe obsahu textu.
- b) Odôvodnite rozdelenie textu na odseky po obsahovej stránke.
- c) Vyjadrite jednou vetou hlavnú myšlienku každého odseku.
- d) Vytvorte otázku, ktorou sa pýtate na hlavnú myšlienku daného odseku.
- e) Vyberte kľúčové slová odseku.
- f) Vytvorte grafické znázornenie kľúčových slov z textu. Použite vybrané kľúčové slová.
- g) Reprodukujte text vlastnými slovami na základe grafického znázornenia textu.
- h) Vyslovte svoj názor na obsah textu z hľadiska zobrazenia osoby Milana Rastislava Štefánika.

TEXT č. 3: List

Udine, 4. 5. 1919

Priateľka, predrahá priateľka!

Zbohom! Ach, aké hrozné slovo, rozdeľujúce náš život! Časom reptám na Osud, ktorý bez dychu podrobuje skúške našu lásku, dosiaľ statočnú a čestnú. Zbohom! No vrátim sa. Vrátim sa, aby som zostal – dúfam v to – naďalej pri tebe, moja vrele milovaná. Motor hučí. Treba ísť. Ísť, ustavične ísť...

Zbohom! Pred očami sa mi robia kruhy, moje srdce je znepokojené, jednako mu odpúšťam tentoraz krehkosť celkom ľudskú: nesmiem sa od Teba, Guliana, vzdialiť a nevyhľadať po rokoch moju rodinu, moju vlasť? Uvidím znovu

moju vlasť. Mám vlasť. Aká radosť, aká tesknosť. Lietadlo ma volá. Zbohom, Giuliana! Zbohom, nebuď však zarmútená. V okamihu vysoko nad vrcholkami hôr a mračnami, za bozkami panenských lúčov, za laškovania vŕn azúru moja duša opäť nájde pokoj a moje pery Ti budú s vernosťou znova šepkať: Dovidenia, Guliana!

Dovidenia, moja zbožňovaná žena.

Milan

Pozdravy bratom, maminke, tete.

(Posledný list M. R. Štefánika adresovaný Giuliane Benzoniovej, ktorý našli po Štefánikovej tragickej smrti v jeho leteckej kombinéze.)

Práca s textom č. 3

- Napíšte priezvisko ženy, ktorej bol adresovaný uvedený list.
- Uveďte miesto, kde Milan Rastislav Štefánik list písal.
- Napíšte, v ktorom štáte sa nachádza mesto, v ktorom Milan Rastislav Štefánik písal list.
- Vyznačte mesto na slepej mape Európy. (Ak budete potrebovať pomoc, použite mapu na internete).

- Zistite 3 zaujímavé informácie o danom meste z vášho pohľadu...
- Na základe myšlienok v liste napíšte, na čo sa Milan Rastislav Štefánik najviac tešil.

- g) Usporiadajte jednotlivé body osnovy podľa poradia myšlienok v textoch:
- Ludský rozmer Štefánika – myšlienkový vrchol textu.
  - Máme uspokojivú odpoveď na otázku: *Aký bol Štefánik? Ak áno, charakterizujte ho. Ak nie, prečo?*
  - Štefánik – *Aký to bol človek?*
  - Umelecké diela o Štefánikovi.

Realizácia aktivity – príprava programu na minikonferenciu so spolužiakmi a rodičmi

Po realizácii úloh zameraných na čítanie s porozumením nasleduje spoločná úloha pre všetkých žiakov – príprava programu na minikonferenciu so spolužiakmi a rodičmi so zameraním na vybraný text podľa výberu žiakov.

Časový rámec	2 vyučovacie hodiny – príprava programu v skupinách
Aktivita, úloha	Žiaci majú k dispozícii videosekvencie, texty, pojmové mapy, plagát vlastných názorov na sledované videosekvencie. Na základe využitia uvedených materiálov – príprava minikonferencie pre spolužiakov a rodičov pod názvom: Generál M. R. Štefánik očami žiakov 21. storočia. Časový rámec podľa dohody učiteľa a žiakov.
Cieľ	Vytvoriť minikonferenciu pre spolužiakov, učiteľov a rodičov pod názvom Generál M. R. Štefánik očami žiakov 21. storočia.
Výstupy	Minikonferencia pre spolužiakov, učiteľov a rodičov pod názvom: Generál M. R. Štefánik očami žiakov 21. storočia.

Produkt projektu a jeho prezentácia spolužiakom a rodičom

Produktom projektu je minikonferencia na tému *Generál Milan Rastislav Štefánik očami žiakov 21. Storočia.*

čas	aktivita	cieľ	produkt
Podľa požiadaviek konkrétnej triedy	Príprava minikonferencie pre spolužiakov, učiteľov a rodičov. Téma: Generál Milan Rastislav Štefánik očami žiakov 21. storočia – odkaz súčasnému človeku	Prípraviť minikonferencie pre spolužiakov, učiteľov a rodičov. Téma: Generál Milan Rastislav Štefánik očami žiakov 21. storočia – odkaz súčasnému človeku	Organizačné zabezpečenie minikonferencie pre spolužiakov, učiteľov a rodičov. Téma: Generál Milan Rastislav Štefánik očami žiakov 21. storočia – odkaz súčasnému človeku
Podľa požiadaviek konkrétnej triedy	Realizácia minikonferencie pre spolužiakov, učiteľov a rodičov. Téma: Generál Milan Rastislav Štefánik očami žiakov 21. storočia – odkaz súčasnému človeku	Realizovať minikonferenciu pre spolužiakov, učiteľov a rodičov. Téma: Generál Milan Rastislav Štefánik očami žiakov 21. storočia – odkaz súčasnému človeku	Minikonferencia pre spolužiakov, učiteľov a rodičov. Téma: Generál Milan Rastislav Štefánik očami žiakov 21. storočia – odkaz súčasnému človeku

Hodnotenie projektu

Kritériá hodnotenia boli podrobne rozpracované (pripravila PK). Žiaci sú o nich informovaní na začiatku realizácie projektu. Podnety na hodnotenie projektu sú súčasťou tohto učebného zdroja. Hodnotenie projektu je len námetom, ktorý učiteľ mení a dopĺňa podľa vlastného názoru.

Pri spracovaní výstupov jednotlivých aktivít, ako aj pri spracovaní produktu projektu odporúčame učiteľom, aby pripomenuli svojim žiakom akceptovanie autorských práv a dôsledné citovanie použitých odborných prameňov.

Reflexia – formou diskusie o realizácii jednotlivých úloh projektu

- Splnil projekt moje očakávania, ktoré som mal na začiatku projektu?
- Čo bolo mojím najväčším úspechom počas projektu?
- Čo sa mi počas realizácie projektu nepodarilo splniť?
- Čo bolo pre mňa počas realizácie projektu problematické?
- Ako by si charakterizoval projekt dvoma slovami?
- Prečo by si sa chcel/ nechcel zapojiť do ďalšieho projektu?
- Ako si sa cítil počas realizácie projektu? Pomenuj 3 svoje pocity.

MODUL 4:

Porovnanie projektového a tradičného vyučovania

Keďže o špecifikách projektového vyučovania v porovnaní s tradičným vyučovaním sme písali v úvode učebného zdroja, v tejto časti sme sa zamerali na stručné porovnania tematického a projektového vyučovania, pretože práve v tejto oblasti sa v praxi stretávame s nesprávnou interpretáciou odborných názvov.

Tematické vyučovanie (Dvořáková, Kašová, Tomková 2009, s. 14)

- Vychádza z určitej témy, ktorá môže integrovať rôzne predmety.
- V centre záujmu žiakov je ústredná téma, z nej vychádzajú podtémy.
- Podtémy sa môžu realizovať aj v jednotlivých predmetoch, s ktorými obsahovo súvisia.
- Tematické vyučovanie môže byť prípravou na realizáciu projektového vyučovania, zabezpečí mapovanie a triedenie informácií.

Projektové vyučovanie

- Žiak preberá plnú zodpovednosť za realizáciu projektu.
- Žiak prechádza logicky a systematicky od motivácie, mapovania a triedenia k riešeniu problému a vytvoreniu produktu.
- Cieľom projektu je vytvoriť produkt, ktorý určuje proces aj výsledok projektu.
- Projekt môže vychádzať z jedného, ale aj viacerých predmetov.

 Úlohy pre účastníkov vzdelávacieho programu:

- A. Na základe uvedených textov vymenujte tri konkrétne témy projektov vo svojom aprobačnom predmete.
- B. Porovnajete projektové a tematické vyučovanie. Využite čitateľskú stratégiu *Porovnaj a rozlíš*, ktorú sme využili v časti 1.5 učebného zdroja.

T9 Porovnanie tradičného vzdelávania a projektového vyučovania

	Tradičné školské vzdelávanie	Projekt ako vzdelávacia stratégia
Poznanie	odovzdávané ako hotový súbor vopred utriedených poznatkov a zručností, založené na transmisii a inštrukcii smerom od učiteľa k žiakovi	konštruované a rekonštruované, poznávacie štruktúry sa počas učenia menia, založené na experimentovaní a objavovaní, ktoré riadi žiak
Žiak	pasívne prijímanie a reprodukcia hotových poznatkov, vyžaduje minimálnu aktivitu	aktívny, lebo musí využívať existujúce kognitívne štruktúry a to, čo je mu sprostredkované v škole ku konštrukcii nových štruktúr alebo prebudovanie starých
Učiteľ	dominantné postavenie učiteľa, určuje rozsah a tempo vyučovania	ovplyvňuje priebeh vyučovania len implicitne
Školský a mimoškolský svet	navzájom sú separované	snahy o integráciu
Rozvíjanie individuálnych vzdelanostných predpokladov žiakov	potlačované (zdôvodňovanie nutnosti zachovať rovnaké podmienky pre všetkých učiacich sa žiakov)	preferované
Vzdelávacia trajektória	určovaná učiteľom	určovaná žiakom pod vedením učiteľa
Motivácia	formálna a jednostranná	vnútorná, individualizovaná, založená na sebapoznávaní a prijímaní osobnej zodpovednosti
Schéma vyučovacieho procesu	uniformná, založená na frontálnych metódach práce	rôznorodá, reagujúca na individuálne potreby žiakov, aktuálny stav ich poznania a poskytujúca im účinnú podporu, pokiaľ to potrebujú
Hodnotenie	založené na hodnotení okamžitého výkonu žiaka	rešpektujúce osobnosť žiaka
Vzťahy medzi učiteľmi a žiakmi	neosobné, negatívne poznamenané pasivitou	založené na partnerstve

(Spracované podľa: Kubínová, M. 2002)

Záver

Učebný zdroj *Projektové vyučovanie v edukačnom procese* vznikol ako súčasť aktualizáčného vzdelávacieho programu s tým istým názvom a prioritne pre účastníkov tohto vzdelávania, ktorého cieľom je rozvíjať a zvyšovať profesijné kompetencie pedagógov, zavádzaním projektového vyučovania ako efektívnejšej formy vyučovania do edukačného procesu.

Cieľom učebného zdroja je vysvetliť podstatu projektového vyučovania, ktoré pomáha učiteľom zlepšovať nielen svoju prácu, ale aj zvýšiť záujem žiakov o vyučovanie, rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov, realizovať ich osobnostný a sociálny rozvoj. Projektové vyučovanie môžeme chápať ako cestu, ktorá zefektívňuje edukačný proces aj tým, že v sebe zahŕňa medzipredmetové vzťahy a prierezové témy.

Učebný zdroj ponúka okrem teoretických východísk projektového vyučovania niekoľko praktických ukážok projektov, ktoré sú vyskúšané v pedagogickej praxi a ktoré môžu učitelia využiť vo svojej pedagogickej práci a zároveň sa nimi inšpirovať k vytváraniu svojich projektov.

Zoznam bibliografických odkazov

DVOŘÁKOVÁ, M., J. KAŠOVÁ, A. TOMKOVÁ. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. 173 s. ISBN 978-80-7367-527-1.

HANULIAKOVÁ, D. Projektové vyučovanie a jeho hodnotenie. In: *Didaktika*, 2013, roč. 6, č. 1, s. 2-7. ISSN 1338-2845.

HELDOVÁ, D., N. KAŠIAROVÁ, A. TOMENGOVÁ. *Metakognitívne stratégie učenia sa žiaka*. Bratislava: MPC Bratislava, 2011. 60 s. ISBN 978-80-8052-372-5.

KOLEKTÍV AUTOROV. *Veľká kniha techník učenia, tréning pamäti a koncentrácie*. Praha: Grada Praha, 2009. 226 s. ISBN 978-80-247-3023-3.

KOŠŤÁLOVÁ, H., Š. MIKOVÁ, J. STANG. *Školní hodnocení žáku a studentu so zaměřením na slovné hodnocení*. Praha: Portál, 2012. 152 s. ISBN 978-80-262-0220-2.

KUBÍNOVÁ, M. *Projekty (ve vyučování matematice) – cesta k tvořivosti a samostatnosti*. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2002. 256 s. ISBN 80-7290-088-9.

KUBÍNOVÁ, M. Projekty ve vyučování. In: *Metodický portál RVP* [online]. [cit. 2014-31-07]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/334/projekty-ve-vyučovani.html/>

LUKNIČ, A. *Štvrtý rozmer podnikania – etika*. Bratislava: SAP – Slovak Academic Press, spol. s r. o., 1994. 344 s. ISBN 80-85665-30-1.

MIEDZGOVÁ, J. *Základy etiky*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1994. 107 s. ISBN 80-08-02369-4.

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. *Štátny vzdelávací program Slovenský jazyk a literatúra Časť literárna výchova*, 2009.

PETRÁŠKOVÁ, E. *Projektové vyučovanie*. Prešov: MPC Prešov, 2007. 84 s. ISBN 978-80-8045-463-0.

REMIŠOVÁ, A. *Etika a ekonomika*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2. vydanie, apríl 2004. 238 s. ISBN 80-225-1820-4.

ŠTEPKA, S. *Generál – bulletin k 42. titulu Radošinského naivného divadla*. Bratislava: Agentúra RND, 2004.

ŠTEPKA, S. *Radošinské naivné divadlo: Generál – DVD*. FORZA MUSIC, 2008. EAN kod: 8588003334626.

TUREK, I. *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition, spol. s. r. o., 2010. 595 s. ISBN 978-80-8078-198-9.

Slepá mapa Evropy. 2008. In: *Dětské nápady* [online]. [cit. 2014-31-07]. Dostupné z: <http://media1.napady.net/images/media1:50f8266229ffd.png/slepa-mapa-evropy.gif>